

L æ r e b o g
i den
Evangelisk-christelige Religion,
indrettet
til Brug i de danske Skoler.

K.S.S.
[Kjøbenhavns Skolelæreres Seminarium]

Koster uinbunden 10 Skilling Sølv.

Kjøbenhavn.
Trykt og forlagt af J.H. Schultz
Universitetets-Bogtrykker.
Faaes paa Hjørnet af Læderstræder og Høibroesplads Nr. 4.

1860

E x t r a c t
af
Det Kongelige Privilegium.

Vi have allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at denne
Lærebog maae tilhøre det til Skolelæreres Dannelse allernaadigst oprettede Seminarium,

og trykkes for dets Regning, imod at den sælges for syv Skilling Danske. Og maae ingen anden, end bemeldte Seminarium, nu eller herefter lade trykke, oplægge, eller andensteds fra eftertrykt i Vore Riger og Lande indføre, afhænde, eller forhandle foranførte nye Lærebog, i hvad Format det være vil, eller udgive noget Udtog deraf, under Eet hundrede Rigsdalers Straf, hvilke skulde tilfalde bemeldte Seminarium, foruden Exemplarernes Confiscation. Og ville Vi derhos, at en Extract af dette Privilegio skal trykkes foran i hver Bog til alles Efterretning.

Erindring til Lærerne.

1. Hvert enkelt Begreb, som indbefattes enten i Læresætningerne og de dermed forbundne Skriftens Sprog, eller i Anmærkningerne, maae først udvikles og forklares, førend Barnet lærer noget deraf udenad.
2. De enfoldige, som ikke have Evne eller Tid nok tilovers, behøve ikkun at indprente sig Læresætningerne og de Sprog, som ere udtrykkeligen derunder anførte.
3. Børnene maae anføres, til at efterslaae de Steder og Sprog i Bibelen, som blot ere angivne, men ikke udførte. Læreren lader dem skifteviis oplæse disse Sprog, og leder dem ved korte Spørgsmaal til at fatte Meeningen deraf.
4. Hver Læresætning i Bogen er saa tydelig affattet, og hovedbegrebene i samme ere ved forskiellig Tryk blevne saaledes udmærkede, at enhver maae strax deraf kunde udlede de nødvendige Spørgsmaale. Det var derfor unødigt, at tilføie disse; især da Erfaring haver viist, at tidt baade Lærerens og Lærlingens egen Eftertanke ved deslige Spørgsmaale standses.

Første Kapitel. Om Gud og hans Egenskaber.

[Om Gud og hans Egenskaber].

1. Hvorledes vi komme til Kundskab om Gud.

§. 1. Det er høist vigtigt for os Mennesker, at vi lære at kiende Gud, da vi ellers ikke kunde forstaae, hvorledes Verden er blevet til. Vi vidste heller ikke, hvad Haab vi torde gjøre os om vor Tilstand efter Døden, og havde ingen sikker hielp i vor Nød at forlade os paa.

Anmærkning. Man kalder det Religion, at have Kundskab om Gud og hans Villie, samt om den Maade, hvorpaa han vil æres, og lydes af os.

§. 2. Under Navn af Verden indebefattes i Almindelighed baade Himmel og Jord, med Alt, hvad som derudi befindes.

Anm. a) Foruden Solen og Maanen, see vi paa Himlen en stor Mængde af Stierne. Iblandt disse ere nogle, som kaldes Planeter, hvilke ere ligesaadanne runde Kloder, som vor Jord, og rimeligen beboes af mange Slags Skabninger. Men de egentlige Stierne ere Sole, ligesom den Sol, der skinner nærmest for os, og tiene ligeledes til at oplyse de Kloder, der ere nærmest omkring dem. Manen er en Klode, ligesom Jorden, og faaer paa samme Maade, som denne, sit Lys fra Solen.

b) Paa Jorden tælles omtrent fem og tyve tusinde forskellige Arter af levende Skabninger, foruden Menneskene, hvis Antal løber til tusinde Millioner. De andre levende Skabninger, som til Forskiel fra Menneskene kaldes ufornuftige eller umælende, inddeles almindeligviis i Dyr og Fugle og Fiske og Orme og Insekter og Amphibier, hvilke sidste kunne leve baade i Vandet og paa Landet. Men under enhver af disse Arter indbefattes igjen mange Slags, som ere forskellige fra hverandre.

§. 3. a) Hvo, som vil bruge sin Fornuft, erkiender letteligen, at Verden kan ikke være blevet til af sig selv, ligesaa lidet som et Huus eller en Bye kan bygge sig selv; thi der er ikke nogen Ting til, som jo har havt sin Aarsag, hvoraf den er kommet.

b) Verden kan ikke have været til fra Evigheden af, efterdi man seer, at alle Ting ere foranderlige, og at baade Mennesket og Dyret, ligesom Andet mere, haver Begyndelse og Ende.

§. 4. Der maa være et høieste Væsen til fra Evighed, som haver skabt Verden, eller givet den sin Oprindelse og Indretning. Dette Væsen kaldes Gud; og denne Gud maa besidde den allerhøieste Viisdom, Magt og Godhed, eftersom der findes saa viis en Orden imellem de mange forskellige Ting, hvoraf Verden bestaaer, og alle disse Ting tiene til megen Nytte.

§. 5. Gud kiendes især allertydeligst ved sit Ord, hvilket læses i den hellige Skrift, som kaldes Bibelen.

§. 6. Det er vist, at Guds Villie, som angaaer Menneskene, indeholdes i Bibelen, hvilken og derfor kaldes Guds Ord; thi den lærer os fuldstændig og tydelig, hvad et syndigt Menneske behøver at vide til sin Forbedring og Trøst, samt til sin virkelige Lyksalighed baade i det nærværende og tilkommende Liv.

§. 7. Gud har selv stadfæstet sit Ord, i det han gav de Mænd, af hvilke hans Ord er skrevet, baade Viisdom til at forkynde de Ting, som intet Menneske af sig selv kunde vide, og Kraft til at udrette Gierninger, som intet Menneske ved noget Slags naturligt Middel kunde udrette.

Anm. a) Der findes Spaadomme i den hellige Skrift, som indeholde en Forkyndelse om tilkommende vigtige Begivenheder, hvilke intet Menneske kunde paa den Tid forudse, og som alligevel efter mange Tider ere nøiagtigt blevne opfyldte. Gud allene, som er alvidende, har kunnet meddele de hellige Mænd deres Kundskab om deslige Begivenheder. Es. 21,1-10. 44,21-28. Jer. 31, 31-40. 50, 1-46. Dan. 9, 20-27. Matth. 24, 1-28.

b) Der tales in den hellige Skrift om Mirakler, som ere saadanne overordentlige Gierninger, hvortil en guddomelig Kraft udfordres, da det ikke var mueligt, at udrette dem paa slig en Maade ved Naturens Kræfter. Gud, som er almægtig, har allene ved de hellige Mænd udrettet deslige Gierninger. 2 Mose-B. 14,21-31. Matth. 8, 5-15. Joh. 2, 1-11. 6, 1-15. 9, 1-38. 11,17-53. Ap. G. 3,2-16.

§. 8. a) De Mænd, som under Guds Bestyrelse og ved hans Bistand have skrevet den hellige Skrift, kaldes i Almindelighed Propheter, Evangelister og Apostler.

b) Propheter, Evangelister og Apostler vare udvalgte af Gud, til at være hans Sendebud iblandt deres Medmennesker, hos hvilke de skulde kundgiøre hans Villie, og

udføre hans Beslutninger, paa Tid og Sted, ligesom han efter sin Viisdom fandt det tienligst.

§. 9. a) Propheterne have skrevet den Deel af Bibelen, som kaldes det gamle Testamente, før Christus blev født.

b) Det gamle Testamente bestaaer af adskillige Bøger, hvori Guds Villie er blevet tilkiendegivet for Jøderne, som var det Folk, hvorfra Messias, Verdens Frelser, Christus Jesus, skulde nedstamme; Men disse Bøger ere endnu i mange henseender nyttige for os, og kunne tiene til Lærdom, Trøst og Advarsel.

Anm. a) Det gamle Testamentes Bøger ere følgende: Fem Mosis Bøger, Josuæ Bog, Dommernes Bog, Ruths Bog, Første og Anden Samuels Bog, Første og Anden Kongernes Bog, Første og Anden Krøniskernes Bog, Esræ Bog, Nehemiæ Bog, Esthers Bog, Jobs Bog, Davids Psalmer, Salomons Ordsprog, Prædikerens Bog, Høisangen; de fire store Propheter: Esaias, Jeremias og hans Begrædelsers Bog, Ezechiel, Daniel; de tolv smaa Propheter: Hoseas, Joel, Amos, Obadias, Jonas, Micha, Nahum, Habakuk, Zephania, Haggai, Sacharias, Malachias.

b) Christus haver bekræftet, at Bøgerne i det gamle Testamente ere af Gud. Luc. 24,25-27.

44. Og i Christi Tider fandtes alle de Bøger samlede i det gamle Testamente, som der endnu have Sted.

§. 10. a) Evangelisterne, og Apostlerne have skrevet den Deel af Bibelen, som kaldes det Nye Testamente, efterat Christus var født.

b) Det Nye Testamente indeholder i adskillige Bøger, hvad der efter Guds Villie skulde bekendtgjøres for hele Verden, om Synderes Frelse ved Christum, og om Troe, Gudsfrygt og Dyd, som udfordres til Salighed.

Anm. a) Det nye Testamentes Bøger ere følgende: Fire Evangelier, nemlig Matthæi, Marci, Lucæ, Johannis; Apostlernes Gierninger; Fiorten Paul, Breve, nemlig: et til de Romere, to til de Corinthier, et til de Galater, et til de Epheser, et til de Philippenser, et til de Colossenser, to til de Thessalonicher, to til Timotheum, et til Titum, et til Philemon, et til de Ebræer; Jakobs Brev; Peders Første og Andet Brev; Johannis Første, Andet og Tredie Brev; Judæ Brev; Johannis Aabenbaring.

b) Christus har beviist ved sine Mirakler, at han var sendt af Gud, og paa samme Maade er Evangelisternes og Apostlernes Troværdighed blevet bekræftet. Joh. 10,37-38. 14, 10-11. Ap. G. 3, 1-16. I de ældste Christnes Skrifter indeholdes Vidnesbyrd, som lægge for Dagen, at Evangelisterne og Apostlerne have skrevet de Bøger i det Nye Testamente, der ere dem tillagte.

§. 11. Efter sit Hoved-Indhold bliver Guds Ord inddeelt i Loven og Evangelium.

a) I Loven viser Gud os det Onde, som vi bør undflye, og det Gode, som vi maae lægge Vind paa, samt foreholder os Straf for det Onde til Advarsel, og Belønning for det Gode til Opmuntring.

b) Evangelium indeholder Guds Forjættelser om Synds Forladelse og Salighed ved Jesum Christum, som forløste Verden ved sin Lidelse og Død, samt foreskriver, i hvad Orden, og paa hvilken Maade, vi Mennesker skulle faa Deel i den af Christo os forhvervede Syndsforladelse og Salighed.

Anm. Luthers Catechismus handler om Loven i den Første Part, som indbefatter de Ti Guds Bud. Men Evangelium læres i de Fire Sidste Parter, som indeholde de tre Troens Skrifter, de Syv Bønner i Fader-Vor, samt Daabens og Alterens Sacramente.

II. Hvad Skriften lærer om Gud i Almindelighed

§. 1. Verdens Skaber er den eneste sande Gud, og ellers ingen foruden ham.

Es. 45, 18. Saa sagde Herren, som skabte Himlen, han, den Gud, som dannede Jorden – jeg er Herren, og der er ingen ydermere.

I Cor. 8,4. Vi vide, at en Afgud er Intet i Verden, og at der er ingen anden Gud, uden een.

Anm. a) Hedningene antog mange falske Guder, og holdte sig nu til een, nu til en anden, men kunde dog ikke vide, til hvilken Gud de skulde vende sig med sikreste Forhaabning om Bistand og hielp.

b) Vi have Aarsag til at ansee os selv langt lykkeligere, fordi vi kiende den sande Gud, og vide, at han er een eneste. Derfor søge vi Tilflugt hos ham allene, med Tillid og Fortrøstning i alle vore Anliggender.

§. 2. Skriften lærer os at Kiende den eneste sande Gud, som Fader, Søn og Hellig Aand, og tillægger baade Faderen, Sønnen og den Hellig Aand eet og det samme guddommelige Væsen, i hvilket de paa en for us ubegribelig Maade ere uadskilleligen forenede med hverandre.

Matth. 28,19. Jesus befaler sine Disciple: Gaaer hen og lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Hellig Aands.

Joh. 15,26. Jesus forsikrer, som Faderens eenbaarne Søn: Naar Trøsteren kommer, hvilken jeg skal sende Eder fra Faderen, (den Sandheds Aand, som udgaaer fra Faderen), han skal vidne om mig. 2 Cor. 13, 13.

Anm. Det er vedtaget iblandt Christne, at de kalde Gud den treenige, for at tilkiendegive, at Fader, Søn, og Hellig Aand have een og samme allerhøieste Guddom tilfældes med hverandre.

Joh. 10, 30. 16, 15. Matth. 3, 16-17. Joh. 14, 16.

§. 3. Fader, Søn og Hellig Aand ere lige deelagtige i samme Evighed, Magt, Viisdom og Godhed, og have een og den samme guddommelige herlighed i fælleds Samfund.

Joh. 5, 19-23. Jesus vidner: at hvilke Ting, som Faderen gjør, de samme gjør og Sønnen ligesaa; og at ligesom Faderen opvækker Døde, og gjør levende, ligesaa gjør og Sønnen levende, hvilke han vil; samt: at Alle skulle ære Sønnen, ligesom de ære Faderen. Ogsaa forsikrer Jesus selv (Joh. 17, 5.) at han havde Herlighed hos Faderen, før Verden var. Joh. 1, 1-2. 3. 14. Rom. 9, 5. Ebr. 1, 3.

I Cor. 2, 10-11. Apostelen Paulus bekiender og den Hellig Aand, at Gud haver aabenbaret os sine vise Raad ved sin Aand: thi Aanden ransager alle Ting, ogsaa Guds Dybheder. Hvilket Menneske veed det, som er i Mennesket, uden Menneskets Aand, som er i ham? Saa ved og Ingen det, som er i Gud, uden Guds Aand.

Iligemaade tilkiendegiver samme Apostel, at det var den Hellig Aand, som uddeelte de overordentlige Naade-Gaver i den første Christenhed, blandt hvilke han ogsaa anfører Kraft til at gjøre Mirakler; og derpaa siger han I Cor. 12, 4-11: Men alt dette virker krafteligen den ene og samme Aand, som uddeler til Enhver i Besynderlighed, eftersom han vil. Ap. G. 5, 3-4. I Cor. 3, 16.

Anm. a) Det er en sand og stor Trøst for os, at vi vide, at Sønnen, Jesus Christus, som haver lært os, hvad vi skulle troe, og forløst os med sin Lidelse og Død, er sand Gud tilligemed Faderen; thi derfor kunne vi trykkeligen forlade os paa ham, og følge ham i Alt med fuld Overbeviisning, samt tilbede ham uden Mistvivil.

b) Det er vigtigt for os, at vi vide, at den Hellig Aand, som virker med Guds Ord til vor Oplysning og Forbedring, er sand Gud tillige med Faderen og Sønnen; thi nu ere vi i Følge heraf forvissede om, at vor Forbedring bliver muelig, saasnart vi retteligen anvende Guds Ord, og ingen Mistvivil kan afholde os fra, at tilbede den Hellig Aand med samme Tillid, som Faderen og Sønnen.

III. Hvad Skriften lærer om Guds Væsen og Egenskaber.

§. 1. Gud er en Aand, eller et usynligt Væsen, som haver Forstand og fri Villie, men intet Legeme, og bestaaer ikke af Dele. Derfor kan han ikke ses med legemlige Øine, ei heller betegnes ved noget Billede.

Joh. 4,24. Gud er en Aand; og de, som tilbede ham, bør det at tilbede i Aand og Sandhed. I Tim. 1,17.

Anm. Gud dyrkes og æres bedst ved rene Tanker og et retskaffent Levnet; thi saadan Dyrkelse passer bedst for Gud, som er en Aand.

§. 2. Gud er evig, og har hverken Begyndelse eller Ende. Han er stedse uforanderlig, og bliver altid den samme.

Ps. 90,2. Før Biergene bleve til, og du dannede Jorden og Jorderige, ja fra Evighed til Evighed er du Gud. Ps. 102, 27-28.

Jak. 1, 17. Hos Lysenes Fader er der ingen Forandring eller Skygge af Omskiftelse.

Anm. Gud, som er evig og uforanderlig, kan derfor ogsaa gjøre dem evig lykkelige, som elske og lyde ham. Hans Magt dertil skal ikke nogen Tid aftage, ei heller forandrer han sin Beslutning og sine Løfter.

§. 3. Gud er almægtig, og kan gjøre Alt, hvad han vil, uden Møje. Men han gjør ikkun det, som er viist og godt, fordi han ikke vil Andet, end det allene.

Ps. 115, 3. Vor Gud er i Himlen, han gjør Alt, hvad ham behager. Ps. 135, 6.

Jer. 32, 17-19. Ak! Herre, Herre! See, du gjorde Himlen og Jorden ved din store Kraft – Der er ingen Ting underlig for dig – Du store, du vældig Gud – stor i Raadet og mægtig i Gierningen.

Anm. Vi kunne tryggeligen sætte vor Tillid til den almægtige Guds Hielp og Forsvar paa alle vore lovlige Veie, fordi ham ikke fattes Kraft og Vælde, til at beskærme os. Men han er ogsaa mægtig til at straffe dem efter Fortieneste, som ere ham ulydige.

§. 4. Gud er alvidende, og kiender paa eengang, hvadsomhelst der er skeet, eller nu skeer, eller skal skee i al Eftertiden. Vore hemmeligste Tanker ere ikke skiulte for ham.

I Joh. 3, 20. Gud kiender alle Ting.

Ps. 139, 1-3. Herre! du ransager mig og kiender (mig). – Du forstaaer min Tanke langt fra. – Du kiender grant alle mine Veie.

Anm. Det var en Daarlighed, at ville hykle for den alvidende Gud, som ei kan bedrages ved udvortes Forstillelse. Han ved dog, hvad Ondt eller Godt vi tænke, tale eller gjøre, om end aldrig noget Menneske erfarer det.

§. 5. Gud er alviis, og haver altid det bedste Øiemærke i sine Beslutninger, samt vælger altid de bedste Midler, til at udføre dem.

Ps. 104, 24. Herre! hvor mange ere dine Gierninger! Du gjorde dem alle viseligen. Job 12, 13.

Anm. Vi kunne sikkert troe, at den alvise Gud ikke foranstalter Noget uden Nytte, og at Alt, hvad der møder os efter hans Villie, sigter til vort Gavn.

§. 6. Gud er allestedsnærværende, og virker med sin Kraft i alle Ting allevegne. Han er ingensteds borte fra sine Skabninger.

Ps. 139, 7. 8. Hvor skal jeg gaae fra din Aand? og hvor skal jeg flye for dit Ansigt? Dersom jeg farer op til Himlen, da er du der; og reder jeg Seng i Helvede, see, da er du der. Jer. 23, 24.

Anm. Den Gudfrygtige kan være rolig i alle sine Gienvordigheder, fordi han ingensteds er forladt af Herren, som beskytter ham. Men den Ugudelige har Aarsag til at forskrækkes, endog i den hemmeligste Vraae, fordi han ingensteds kan undflye Herren, som er hans Dommer.

§. 7. Gud er god, og beviser saa mange Velgierninger imod alle sine Skabninger, som enhver af dem kan tage imod, efter sin Natur, eller sit Forhold, eller sin udvortes Tilstand.

Ps. 145, 9. Herren er god mod dem Alle, og hans Barmhjertighed er over alle hans Gierninger.

Ap. G. 14, 17. Gud haver ikke ladet sig selv uden Vidnesbyrd, i det han gjorde os Godt, og gav os Regn og frugtbare Tider af Himlen.

Anm. Vi bør skiønne med sand Taknemmelighed saavel paa de mindre, som paa de større Guds Gaver, og aldrig frygte for, at han vil nægte os, hvad han finder at være os tienligt.

§. 8. Gud er barmhiertig, og vil gjerne skaffe os Lindring i vor Nød, samt frie os derfra paa beleilig Tid og Maade, alt eftersom vort Bedste udfordrer det.

Ps. 103, 13. Ligesom en Fader forbarmer sig over Børn, saa forbarmer Herren sig over dem, som frygte ham. 2 Cor. 1, 3.

Anm. Vi maae søge Tilflugt i al vor Modgang med Haab og Tillid hos den barmhiertige Gud, uden at stole, enten paa egen Klogskab, eller paa Menneskers hielp, som ofte slaar feil.

§. 9. Gud er hellig, og elsker altid det Gode, men haver den største Mishag til alt det, som er ondt.

Ps. 5, 5. Herre! Du er ikke en Gud, som haver Lyst til Ugudelighed; den Onde skal ikke boe hos dig.

I Petr. 1, 15. Efter den hellige, som Eder kaldte, vorder og I hellige i al Omgængelse.

Anm. Vi bør omhyggeligen skye alt Ondt, fordi det er Gud imod, og lægge Vind paa sand Gudfrygtighed, dersom vi ellers skulle være ham velbehagelige og beholde hans Naade.

§. 10. Gud er retfærdig, og vil holde over sine Love, som alle sigte til vort Gavn. Han vil derfor ikkun belønne dem, som lyde ham, men straffe dem, som ere ham ulydige.

2 Mose B. 20, 5-6. Jeg Herren, din Gud, er en nidkiær Gud, som hiemsøger Fædres Misgerninger paa Børn, paa dem i tredie, og paa dem i fjerde Led, nemlig paa dem, som hade mig; og (jeg er) den, som gjør Miskundhed mod tusinde Led, mod dem, som elske mig og mod dem, som holde mine Bud.

Rom. 2, 6. Gud skal betale Hver efter hans Gierninger.

Anm. a) Det er formasteligt, at indbilde sig, at Gud skal bære over med os, hvortil vi end fremture i vore Synder; thi hans Retfærdighed kræver, at han maa straffe de Onde, til Advarsel og Skræk for Andre, paa det at disse ikke skulle forledes af de Ondes Exempel til Laster og Udyder.

b) Da Gud ikke finder det tienligt, altid her i Livet at uddele Straf eller Belønning efter Enhvers Fortieneste, saa giemmer han ofte begge Dele til det andet Liv, hvor den Ugudelige og den Gudfrygtige, hver paa sin Maade, skal faae Vederlag for sine Gierninger.

§. 11. Gud er sanddru, og bedrager os aldrig med falske Forestillinger. Han er trofast, og tilsiger eller lover ei Andet, end hvad han kan og vil holde.

4 Mose B. 23, 19. Gud er ikke et Menneske, at han lyver, eiheller et Menneskes Barn, at ham skulde angre [Noget].

Ps. 33, 4. Herrens Ord er ret, og al hans Gierning er trofast.

Anm. Det er nok for os til Bestyrkelse i vor Troe, at vi vide, hvad Gud har ladet os underrette om i sit Ord, og dette bør vi antage uden ringeste Mistvivl.

=====

Andet Kapitel.

Om Guds Gierninger.

[Om Guds Gierninger.]

1. Hvad Skriften lærer om Skabelsen og de skabte Ting.

§. 1. Gud haver fra Begyndelsen skabt Himmel og Jord af Intet, ved sin egen almægtige Kraft allene, til Gavn og Glæde for alle sine levende Skabninger.

I Mose B. 1, 1. I Begyndelsen skabte Gud Himlen og Jorden. Ps. 115, 15. Es. 40, 26.

Ps. 33, 9. Han sagde, og det skete; han bød det, saa stod det.

Anm. Gud har ved Skabelsen saa herlig aabenbaret sin Almagt, Viisdom og Godhed, at Enhver, som betragter Verden med sund Eftertanke, maa derved lade sig opvække, til at ære, prise og takke ham.

§. 2. Efterat Gud i sex Dage havde fuldendt Skabelsen, og indrettet Jorden til en Bolig for levende Skabninger, hvilede han, eller holdt op at skabe, paa den syvende Dag.

2 Mose B. 20, 11. I sex Dage gjorde Herren Himlen og Jorden, havet og alt det, som er i dem, og hvilede paa den syvende Dag. Ps. 104.

Anm. Den syvende Dag, som er den sidste i Ugen, blev efter Guds befaling helligholdt af Jøderne til en taknemmelig Erindring om Verdens Skabelse; derimod skal den første Dag i Ugen helligholdes af os Christne til en taknemmelig Erindring om Jesu Opstandelse.

§. 3. Paa den siette Dag skabte Gud den første Mand, som kaldtes Adam, af Jord, og den første Qvinde, som kaldtes Eva, af Mandens Side. Men begge bleve forenede i Ægteskab med hverandre, for at forplante deres Afkom, og sørge for hverandres Velfærd.

I Mose B. 1, 27-28. Gud skabte – Mand og Qvinde, -- velsignede dem, og sagde: vorder frugtbare og mangfoldige, og opfylder Jorden!

Ap. G. 17, 26. [Herren] haver gjort, at al Menneskens Slægt boer paa den ganske Jordens Kreds af eet Blod.

Anm. Det er billigt, at vi Alle uden Forskiel have Omhu og Kierlighed for hverandre, som Børn af een Herkomst, da vi Alle erkiende Adam og Eva for vore første Forældre.

§. 4. Iblandt de synlige Guds Skabninger paa Jorden er Mennesket den ypperste, begavet med en fornuftig Siæl i et Legeme, som passer til samme, og af Gud beskikket, til at herske over alle andre Dyr.

Præd. 12, 7. Støvet maa komme til Jorden igien, som det var før, og Aanden maa komme til Gud igien, som gav den.

I Mose B. 1, 28. Gud sagde til vore første Forældre: Giører Eder Jorden underdanig, og regierer over Fiskene i Havet og over Fuglene under Himmelen og over hvert Dyr, som kryber paa Jorden.

Anm. Menneskene have det store Fortrin for Dyrene, at de kunne tænke, tale og handle efter fornuftigt Overlæg og Valg; men desto omhyggeligere bør vi da ogsaa vogte os for at misbruge dette Fortrin, imod Guds Villie, til Skade for os selv og Andre.

§. 5. Det menneskelige Legeme er saa vel indrettet, at vi baade kunne arbeide, eller foretage Noget til Gavn ved Lemmernes Brug, og tillige nyde megen Fornøielse ved Hielp af vore Sandser, som ere Synet, Hørelsen, Lugten, Smagen, Følelsen.

1 Mose B. 2, 15. Gud Herren tog Mennesket, og satte det i Edens Have, at dyrke den og bevare den.

Eph. 4, 28. Paulus fordrer, at man skal arbeide, og gjorde noget Godt med Hænderne, paa det at man kan have at meddele dem, som have behov.

Anm. a) Vi ere alle skabte til Arbeide, og altsaa bør Ingen af os hendirve sin Tid i Lediggang.

b) Naar vi nyde en eller anden af de Fornøielser, som ved Hielp af Sandserne kan erholdes, maa det være vor største Omsorg, at forebygge Umaadelighed og al anden Misbrug, paa det at ikke Guds Godhed imod os ved vor egen Skyld skal blive os til Fordærvelse.

§. 6. Vor Siæl er det Væsen i os, som tænker og beslutter. Den er en udødelig Aand, begavet med Forstand, til at erkiende, hvad der er Ret eller Uret, og med en fri Villie, til at vælge mellem Godt og Ondt.

Matth. 10, 28. Jesus sagde: Frygter ikke for dem, som slaee Legemet ihjel, men kunne ikke slaee Siælen ihjel.

Anm. Efterdi Siælen er det ypperligste af Mennesket, maae vi sørge for, at berige vor Forstand med nyttige Kundskaber, og altid henvende vor Villie til det sande Gode, for at blive skikkede til den rette Lyksalighed, saavel i dette Liv, som fornemmelig i det tilkommende.

§. 7. Alt det, som Gud skabte, var meget godt, og paa bedste Maade indrettet efter sit Øiemærke. Men i Særdeleshed var Mennesket, som et fornuftigt Væsen, skabt efter Guds eget Billede.

I Mose B. 1, 31. Gud saae alt det, han havde giort, og see! det var meget godt.

I Mose B. 1, 26-27. Gud sagde: Lader os gjøre et Menneske i vort Billede, efter vor Lignelse. – Og Gud skabte Mennesket i [sit] Billede, han skabte det i Guds Billede: Mand og Qvinde skabte han dem.

Anm. Hvad Ondt der findes i Verden kan ikke tilregnes Gud, som ei har været Aarsag dertil.

Skylden bliver allene paa Menneskets Side, som ikke bevarede sin medskabte Uskyldighed.

§. 8. Der var Noget, hvori de første Mennesker lignede Gud, i hvilken Henseende de siges, at være skabte efter Guds Billede. Men de lignede ham deri, at de havde Kundskab i deres Forstand om alt det, som behøvedes, til at begynde et lykosaligt Liv, og havde Lyst og Attraae i deres Villie til det Gode, uden at fristes af nogen Tilbøielighed til det, som er ondt.

Præd. 7, 29. Salomon tilstaaer: Dette haver jeg fundet, at Gud gjorde et Menneske oprigtigt.

Col. 3, 10. Hertil kan henføres, hvad Paulus siger: at de Troende have iført det nye Menneske, hvilket fornyes til Erkiendelse efter hans Billede, som skabte det. Eph. 4, 24.

Anm. Vi maae trage efter, at vorde Gud lige paany, og derfor daglig stræbe at tiltage, saavel i Kundskab, som i Retskaffenhed, at vi saaledes kunne blive til nye og bedre Mennesker.

§. 9. Gud har ogsaa, foruden Mennesket, skabt andre fornuftige Væsener, som ere af en høiere Natur, og kaldes Engle. Disse ere Aander, og have altsaa Forstand og fri Villie, men kunne ikke ses af jordiske Mennesker uden Guds besynderlige Foranstaltning, fordi de ikke have noget jordisk Legeme.

Ps. 103, 20-21. Lov Herren, I hans Engle! I vældige i Magt, som udrette hans Ord, -- lover Herren, -- I hans Tienere, som gjøre hans Villie.

§. 10. a) Nogle Engle ere frivilligen afaldne fra deres Lydighed imod Gud. De kaldes derfor onde Engle, og lide den Straf, som de ved deres Ondskab have fortient.

2 Petr. 2, 4. Gud sparede ikke de Engle, som syndede, men stødte dem til Helvede, og overantvordede dem i Mørkets Lænker, at forvares til Dommen. Matth. 25, 41. Joh. 8, 44.

b) Andre Engle ere vedblevne, at være Gud lydige, og kaldes de gode Engle. Disse fryde sig ved Guds Herligheds Beskuelse, love og tilbede ham, samt udrette, hvad han befaler dem.

Ebr. 1, 14. Ere de ikke alle tiendene Aander, udsendte til Hjælp for dem, som skulle arve Salighed? Matth. 18, 10. Luc. 1, 26-28. 2, 9-14. Matth. 28, 2-7.

Anm. Efter Luthers Catechismus paaminde vi i den tredie Bøn, at gjøre Guds Villie med samme Lyst og Iver, som de gode Engle gjøre den i Himlen.

II. Hvad Skriften lærer om Guds Forsyn og de skabte Tings Opholdelse.

§. 1. Gud opholder alle skabte Ting ved sin almægtige Kraft, og bevarer den Orden i Naturen, som han engang har indført, da den ellers maatte forstyrres.

I Mose B. 8, 22. Saalænge Jorden bliver endnu, skal Sæd og Høst, Frost og Hede, Sommer og Vinter, Dag og Nat, ikke aflade.

Ps. 104, 13-14. Han vander Biergene fra sine høje Sale; Landet mættes af dine Gjerningers Frugt. Han lader Græs groe for Fæet, og Urter til Menneskenes Tieneste, for at fremføre Brød af Jorden.

Anm. Vi kunne stedse forlade os paa Gud i alle vore Omstændigheder, efterdi han stedse virker med sin Almagt, Viisdom og Godhed til Verdens Beskiærmelse; men vi bør da heller aldrig forglemme, tillige at love og takke ham.

§. 2. a) Gud sørger for alle sin Skabninger, de mindste med de største, og skaffer dem alle det fornødne til deres Ophold, samt vogter og beskytter dem.

Ps. 145, 15-16. Alles Øine vogte paa dig, og du giver dem deres Spise i sin Tid. Du oplader din Haand, og mætter alt det, som lever, med Velbehagelighed.

b) I Særdeleshed haver Gud Omsorg for Mennesker, som ved Fornuften, og dens rette Brug, ere skikkede til at nyde langt større Lyksalighed, end Dyrene.

Matth. 6, 26-30. Jesus sagde: Seer til Fuglene under Himmelen; de saae ikke, og høste ikke, og sanke ikke i Lader, og Eders himmelske Fader føder dem; ere I ikke meget mere end de? – Og da Gud klæder det Græs paa Marken, som er i Dag, og i Morgen kastes i Ovnen, skulde han ikke meget mere klæde Eder, I lidet Troende? Matth. 5, 45.

Anm. a) Vi maae ikke misbruge de Umælende, eller handle ilde med dem; thi Gud, deres Skaber og Forsøger, vil ogsaa, at det skal gaae dem vel, ligesom os.

b) Guds Gaver bør vi ikke misbruge til Overdaadighed; thi han haver ei skiænket os dem af anden Aarsag, end at vi derved skulle befordre vort eget og Andres sande Gavn.

c) Efterdi Gud har givet os vore Lemmer og Kræfter i det Øiemærke, at vi skulle bruge dem til nyttigt Arbeide, vil han ikke anderledes sørge for vort Ophold, end at vi selv tillige maae være flittige og stræbsomme i vort lovlige Kald. I Mose B. 3, 19. 2 Thess. 3, 11-12.

d) Det er en sand Guds Velgierning, at vi ere forpligtede til Arbeide; thi herved bestyrkes Legemets Sundhed, og Siælen opvækkes, til at fæste sine Tanker paa det, som er nyttigt og godt, i Stedet for at trage efter syndig Fornøielse.

§. 3. Gud, som er Verdens Herre og Regent, bestyrer med Viisdom og Godhed, hvadsomhelst der skeer i Verden, saa at baade det Gode og det Onde faaer et saadant Udfald, som han finder tienligst.

Matth. 10, 29-31. Jesus sagde: Sælges ikke to Spurve for en Penning? og ikke een af dem falder til Jorden, uden Eders Faders Villie. Ja! endog alle Eders Hovedhaar er talte. Frygter derfor ikke, I ere bedre end mange Spurve.

I Mose B. 50, 20. Joseph foreholdt sine Brødre: I tænkte Ondt imod mig; Gud tænkte, at vende det til Gode, for at gjøre, (som sees) paa denne Dag, at holde meget Folk ved Live.

Anm. a) Vi bør henstille til Gud, hvad der skal komme ud af vore lovlige Bestræbelser, eftersom dog Intet kan skee, uden hans Villie eller Tilladelse.

b) Naar Gud tilsteder de onde Mennesker at volde megen Fortræd, fordi han ikke med Magt vil betage dem deres Frie Villie, kunne vi dog sikkert troe, at han i rette Tid vil deraf udlede noget Godt, enten til vor egen, eller til Andres Nytte.

c) Om det end undertiden synes, at de Ugudelige have Alting efter Ønske, og at de Gudfrygtige lide Nød, bliver dog Gud lige viis og retfærdig i sin Bestyrelse; thi han veed bedst, hvad der tiener til Nytte, saavel for enkelte Mennesker, som for hele Verden i Almindelighed, og i et andet Liv vil han engang uddele til Enhver sin tilbørlige Straf eller Belønning.

§. 4. Enhver bør ansee den Stand, hvori han er sat, som et Kald af Gud, til at stifte den meste og bedste Nytte, der efter Omstændighederne kan ved ham tilveiebringes.

I Sam. 2, 7. Herren er den, som gjør fattig, og gjør rig. Han er den, som nedtrykker, og den, som ophøier.

I Cor. 7, 20. Hver blive i den Stand, som han er kaldet udi.

Anm. Hvo som er misfornøiet med sin Stand, kaster derved Bebreidelser paa Guds gode Forsyn, og røber megen Uskiønsomhed.

§. 5. Hvad der møder os i Livet, enten det er sørgeligt eller glædeligt, bliver os tilskikket af Gud i de bedste Hensigter, saa at vi altid have Aarsag til at være fornøiede med hans Regiering og Bestyrelse.

Ebr. 13, 5-6. Nøies med det, I have; thi Herren have selv sagt: Jeg vil ingenlunde slippe dig, og ingenlunde forlade dig; saa at vi kunne sige med frit Mod: Herren er min Hielper, jeg vil ikke frygte.

Rom. 8, 28. Vi vide, at alle Ting tiene dem til Gode, som elske Gud.

Anm. Det sømmer os ikke, at falde til Mistrøstighed i vores Gienvordigheder, eftersom vi dog vide, at Guds Forsyn vaager over os, og at Nøden blot skal være et Middel i Guds Haand, til at befordre vort sande Gavn.

Den hele Lære om Skabelsen og Opholdelsen indebefattes kortelig i den første Troens Artikel i Luthers Catechismus.

=====

Tredie Kapitel.

Om Menneskets Fordærvelse ved Synden.

[Om Synden.]

§. 1. Erfaring viser, at Mennesker ere ikke saa gode, som de burde være. Alle have de Feil, og hos dem Alle ytrer sig enten en eller anden ond Tilbøielighed, skiøndt i forskellige Grader.

Rom. 3, 23. Alle have jo syndet, og dem fattes Ære for Gud.

I Joh. 1, 8. Dersom vi sige, at vi have ikke Synd, bedrage vi os selv, og Sandheden er ikke i os.

Anm. Vi have ingen Aarsag til at stole paa vor egen Værdighed, eiheller til at hovmode os over hverandre, eftersom vi Alle ere ufuldkomne, og Enhver kan have nok at bebreide sig selv.

§. 2. Den almindelige Fordærvelse hos Mennesker bestaaer fornemlig deri, at de ikke bruge deres Forstand til Sund Eftertanke, og det, fordi en uordentlig Begierlighed efter de jordiske Ting, som behage Sandserne, er blevet saa mægtig i deres Siæl, at de tragte derefter, som efter de høieste Gode. Derfor kan Mennesket ogsaa vide det Bedre, men alligevel have Tilbøielighed til det Værre.

Marc. 7, 21-23. Jesus forsikkrer: Indvortes af Menneskenes Hierte udgaae onde Tanker, Hoer, Skiørlevnet, Mord, Tyverie, Gierrighed, Ondskab, Svig, Uteerlighed, et ondt Øie, Gudsbespottelse, Hovmod, Uforstandighed. Alle disse onde Ting udgaae indvortes fra, og gjøre Mennesket ureent.

Rom. 7, 18. Paulus bekiender: Jeg veed, at i mig, det er, i mit Kiød, boer ikke Godt.

Anm. Vi maae omhyggeligen vogte os for at ikke de onde Lyster skulle optændes, og altid lægge Vind paa, at neddæmpe dem igien, naar de begynde at ytre sig, paa det at ikke deres Magt skal voxer, og vi da henrives til Udyder og Laster, som have Guds Unaade i Følge med sig, baade i dette Liv og i det tilkommende.

§. 3. a) Aarsagen til Menneskers Fordærvelse kan ikke tilskrives Gud, som skabte de første Mennesker efter sit eget Billede i Uskyldighed.

Jak. 1, 13. Ingen sige, naar han fristes: jeg fristes af Gud; thi Gud fristes ikke af det Onde; men han frister heller Ingen.

b) Gud havde forbudet de første Mennesker, at spise Frugten af et vist Træ, men de gjorde det alligevel; og derfor bleve de ei allene, som ulydige, Dødens Straf underkastede, hvilken Gud havde truet dem med, men de tabt ogsaa deres forrige Lyst til

det Gode, i det at en uordentlig Begierlighed efter jordiske Ting fik Overmagt over Forstand og Villie.

I Mose B. 2, 16-17. Gud Herren bød Mennesket, og sagde: Du maa frit æde af alle Træer i Haven. Men af Kundskabens Træ paa Godt og Ondt, af det skal du ikke æde; thi paa hvilken Dag du æder af det, skal du døe Døden.

Anm. Gud har ikke for sin egen Skyld sat Prøve paa vore første Forældre, ved at forbyde dem Træets Frugt, da han nok vidste tilforn, enten de vilde lyde ham eller ikke. Men for deres egen Skyld var en Prøve fornøden, ligesom for enhver anden fornuftig Guds Skabning, og skulde have den Nytte, at de kunde faae Leilighed, til at bruge deres frie Villie, og vælge det Gode, men skye det Onde, efter eget Overlæg, til Bekræftelse for dem i Dyd og Retskaffenhed.

§. 4. Skriften siger os, at een af de Engle, som var affaldne fra Lydighed imod Gud, og især kaldes Diævelen, søgte at styrte vore første Forældre i lige Elendighed med sig selv, og forførte Eva til at spise af det forbudne Træ, men hun forførte igien sin Mand Adam til det Samme.

I Mose B. 3, 4-6. Slangen sagde til Qvinden: I skulle ikke døe Døden; men Gud veed, at paa hvilken Dag I æde deraf, da skulle Eders Øine oplades, og I skulle blive ligesom Gud, og kiende Godt og Ondt. Og Qvinden saae, at Træet var godt at æde af, og at det var [heel] lysteligt at see til, og et ønskeligt Træ, til at faae Forstand af, saa tog hun af dets Frugt, og aad; og hun gav sin Mand ogsaa med sig, og han aad.

Joh. 8, 44. Diævelen var en Manddraber fra Begyndelsen af, og blev ikke bestaaende i Sandheden; thi Sandhed er ikke i ham. Naar han taler Løgn, taler han af sit Eget; thi han er en Løgner, og Løgners Fader.

Anm. Naar Gud skulde have forhindret vore første Forældres Overtrædelse, maatte han have tvunget dem, ved sin uimodstaaelige Magt, da de ikke vilde godvilligen rette sig efter hans Forbud og Advarsel. Men herved var deres Forstand blevet dem berøvet, og deres frie Villie betaget dem. De vare da med det Samme blevne omskiftede til ufornuftige Væsener, der ikke mere kunde modtage den Lyksalighed, som var dem bestemt; hvilket ei stemmede overeens med Guds Viisdom og Godhed.

§. 5. a) Vore første Forældre kunde ikke forplante Uskyldigheden paa deres Børn, hvilken de selv havde mistet; men efterat de vare selv blevne fordærvede, var det en Følge, at deres Børn heller ikke kunde blive anderledes.

Ps. 51, 7. David bekiender: Jeg er født i Misgierning, og min Moder haver undfanget mig i Synd.
Joh. 3, 6.

b) Fordi en uordentlig Begierlighed efter de jordiske Ting fik Overhaand hos vore første Forældre, er nu samme Begierlighed blevet mægtig i alle Menneskers Siæl, og ved Aarenes Tiltagelse bryder den ud i adskillige Slags Synder; da ogsaa Døden er den Straf, hvilken Gud derfor haver fastsat.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden ved et Menneske, og Døden ved Synden, og – Døden trængte igiennem til alle Mennesker, idet de syndede alle. Rom. 6, 23.

Anm. a) Ligesom et Træ af den slettere Art ikke kan bære de bedste Frugter, saaledes kan man heller ikke formode, at Forældre, som have tabt deres Uskyldighed, og ere blevne fordærvede ved onde Begierligheder, kunne frembringe en god og aldeles uskyldig afkom; thi Virkningen maa være ligesom Aarsagen. Matth. 7, 16-18. Job. 14, 4.

b) Gud vilde ikke forhindre, at den almindelige Fordærvelse, som ved de første Mennesker blev indført i Verden, efter Naturens Løb matte udbrede sig til alle deres Efterkommere, da han af Evighed havde bestemt et tilstrækkeligt Redningsmiddel for dem alle ved Christum. Rom. 11, 32. Gal. 3, 22.

§. 6. Midt i Fordærvelsen, som er kommet over alle Mennesker, har Gud dog sørget for, at der ikke måtte blive en herskende Attrae efter Lyksalighed tilovers i vore Hierter, som ikke tillader os, at være aldeles ligegyldige i Henseende til vor egen Velfærd.

Eph. 5, 29. Ingen hadede jo nogensinde sit eget Kjød, men føder og vederqvæger det.

Anm. a) Sand Lyksalighed her paa Jorden bestaaer allene i en velgrundet Sinds-Ro og Tilfredshed. Hvad som strider herimod, fortæner ikke at vi tragte derefter, da det meget mere forstyrrer Lyksaligheden, istedenfor at befæste den.

b) Laster og Udyder, som ufeilbarligen ville engang drage megen Sinds-Utilfredshed efter sig, bør aflægges og forebygges med al Omhyggelighed.

§. 7. Fordærvelsen hos Mennesket strækker sig ikke saavidt, at al Følelse af Ret og Uret skulde være udryddet; thi efter Guds vise Omhu beholde vi dog alle en Samvittighed, som lader os føle en indvortes Behagelighed, naar vi gjøre det Rette, men opvækker derimod en indvortes Misfornøielse og Uro, naar vi foretage Noget, som ikke er ret eller tilladeligt.

Rom. 2, 14-15. Efterdi Hedningene, som ikke have Loven, gjøre af Naturen Lovens Gierninger, da ere de, endskiønt de ikke have Loven, dem selv en Lov; de vise Lovens Gierning skreven i deres Hierter, idet deres Samvittighed vidner med dem, og Tankerne indbyrdes anklage, eller og forsvare hverandre.

Anm. a) Vor Samvittighed er god, naar vi føle hos os selv, at der er Intet med Føie at udsætte paa vort Forhold. Derimod er vor Samvittighed ond, naar vi fornemme hos os selv, at vort Forhold ikke haver været som det burde.

b) Større Plage kan ikke tænkes, end en ond Samvittighed, som forfølger os med sine bebreidelser baade i Livet og i Døden. Derfor maae vi destomere lægge Vind paa et godt Forhold, at vi kunne bevare en god Samvittighed.

c) Hos Mange sover Samvittigheden til en Tid, medens de ikke lægge Mærke til deres onde Handlinger; men engang vil den opvaagne, og da skal der opvækkes saa megen større Forfærdelse i deres Siæl.

§. 8. a) Det er at synde, naar man gjør sig skyldig i Noget, som strider imod Guds Bud. Altsaa er det Synd, hvad der ikke kommer overeens med Guds Villie.

I Joh. 3, 4. Hvo, som gjør Synd, han begaaer og Overtrædelse af Loven; og Synden er Overtrædelse af Loven.

b) Mennesket begaaer Synd med Tanker og Begieringer, naar det finder Fornøielse i at tænke paa Noget, som er Gud imod, og tragter derefter.

Matth. 9, 4. Jesus sagde til Pharisæerne: Hvi tænke I saa ondt i Eders Hierter. Matth. 15, 19-20.

c) Mennesket begaaer Synd med Ord, naar de taler Noget, som enten ikke svarer til den Ærbødighed, hvilken bør udvises mod Gud, eller som fornærmer Næsten og skader ham.

Matth. 12, 36. Jesus siger: Menneskene skulle gjøre Regnskab paa Dommens Dag for hvert utilbørligt Ord, som de have talet.

d) Mennesket begaaer Synd med Gierning, naar det enten gjør Noget, som Gud haver forbudt, eller efterlader at gjøre, hvad Gud haver befalet.

I Joh. 3, 6. Hver den, som bliver i ham, synder ikke; hver den, som synder, haver ikke seet ham, ei heller kiendt ham.

Jak. 4, 17. Hvo som veed at gjøre Godt, og gjør det ikke, ham er det Synd.

Anm. Det er ikke nok, at vi undflye udvortes onde Gierninger, eller onde Ord, som kunne gjøre os vederstyggelige endogsaa for Menneskene; men vi maae tillige vogte os for onde Tanker, som ei ere skiulte for den alvidende Gud, der haver Afskye for dem, og vil straffe dem.

§. 9. a) Al Synd er vel Uret i sig selv; men derfor ere dog alle Synder ikke lige store, eller lige strafværdige.

Joh. 19, 11. Jesus sagde til Pilatum: Den, som overantvordede mig til dig, haver større Synd, [end du].

b) En oprigtig Christen kan synde af Skrøbelighed, enten fordi han ikke veed bedre, da han dog kunde og burde vide det, eller fordi han bliver overilet imod sin Villie; Men saasnart Forseelsen er blevet ham vitterlig, angrer han samme, og beder Gud om Naade for Christi Skyld, i det alvorlige Forsæt, at ville forbedre sig.

Rom. 7, 18-19. Villien haver jeg vel, men at udrette det Gode, formaaer jeg ikke; thi det Gode, som jeg vil, det gjør jeg ikke; men det Onde, som jeg ikke vil, det gjør jeg.

c) Den ugudelige synder med Forsæt, tvertimod bedre Vidende, og finder Behag deri, uden at angre sin Ondskab, eller afbede samme, og tragte efter Forbedring.

Phil. 3, 18-19. Mange vandre, hvilke jeg ofte haver sagt Eder og endnu siger med Taarer, at være Christi Korsens Fiender, hvis Ende er Fordærvelse, hvis Gud er Bugen, og hvis Ære er i deres Skiændsel, hvilke tragte efter de jordiske Ting.

d) Hvo, som synder med Forsæt, viser derved, at han foragter Gud i sit Hierte, og skiønner ikke paa Guds ubeskrivelige Godhed. Det er altsaa retfærdigt, at en større Straf kommer over ham, end over den, der gjorde ilde, uden at have saadant til Hensigt.

Luc. 12, 47-48. Den Tiener, som veed sin Herres Villie, og ikke bereder sig, og ikke gjør efter hans Villie, skal faae mange Hug; men den, som ikke veed det, og gjør, hvad der er Hug værd, skal faae lidet Hug.

Anm. Det kan ikke bestaae med en gudfrygtig Christens Ærbødighed for Gud og Kierlighed til ham, at gjøre Noget af velberaad Hu, som han veed, at være stridende imod Guds Villie, eller at efterlade med Forsæt, hvad han er pligtig at gjøre. Hvo som ærer og elsker Gud af Hiertet, vogter sig med den største Flid for al forsætlig Overtrædelse. I Mose B. 39, 9. Rom. 6, 15.

§. 10. a) Mennesket kan ikke opnaae nogen sand Lyksalighed ved Synden, hvis indbildte Glæde snart forsvinder; men Samvittigheds Uro og Blussel, samt Guds Unaade følger paa Synden, som tillige styrter Mennesket allerede her i Livet ofte i mange Slags Elendigheder.

Ordsp. 14, 34. Synd er en gruelig Ting iblandt Folk. I Tim. 6, 10. Jak. 4, 1-2.

b) I det andet Liv bliver Udelukkelse fra Guds Naade og bitter Qval Syndens visse Løn, dersom vi fremture i samme med Forsæt og Velbehag, uden Omvendelse.

Rom. 2, 8-9. Dem, som ere gienstridige og ikke lyde Sandhed, men adlyde Uretfærdighed, skal vorde Ugunst og Vrede. Trængsel og Angest skal være over hvert Menneskes Siæl, som gjør det Onde.

Anm. Det er meget farligt, at lade sig indtage af Syndens Tillokkelser; thi foruden det, at man derved fordærver sin Tænkemaade og sit Sindelav, saa kan en Synd, som oftere igientages, snart blive til Vane, og Vanen kan omsider blive til Forhærdelse, hvorved Omvendelsen gjøres dobbelt vanskelig.

=====

Fierde Kapitel.

Om Menneskets Opreisning ved Jesum Christum, Guds Søn, af sin Fordærvelse.

[Om Jesus Christo vor Frelser.]

§. 1. Gud vilde ikke, at Synden, som var indkommet i Verden, skulde styrte Menneskene i evig Fortabelse, uden Haab om Redning. Derfor har han af sin forbarmende Kierlighed beskikket dem en Forløser, til at befrie dem fra Syndens ulyksalige Følger, og skaffe dem Adgang igien til Guds Naade, saavel i dette Liv, som i det tilkommende.

Joh. 3, 16. Jesus forsikrer: Saa haver Gud elsket Verden, at han haver givet sin Søn den eenbaarne, at hver den, som troer paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv. Rom. 8, 32. Eph. 1, 6-7.

Anm. a) Forløseren blev ikke sendt, for at borttage legemlig Nød fra de syndige Mennesker; thi deres sande Gavn udfordrer, at Gud maa tillade, at Kummer og Modgang nu og da kommer over dem, for at opvække Længsel hos dem efter et bedre Liv, og bevæge dem, til at afstaae fra Verdens Forfængeligheder. Ebr. 13, 5-11. Jak. 1, 2-4.

b) Forløserens Sendelse havde til Hensigt, efter Guds Viisdom og Kierlighed, at han skulde borttage Syndens skrækkelige Følger, som medføre den største Ulyksalighed for Menneskene; thi af Synden følger Guds Unaade, Samvittigheds Uro og Mistvivl i Døden, samt Udelukkelse fra al Hæder og Glæde i den tilkommende Evighed, hvor ikkun Angst og Pine maa derimod forventes. I Joh. 3-4. 2 Cor. 5, 21.

§. 2. Forløseren er Jesus Christus, den himmelske Faders eenbaarne Søn, som var af Evighed med sin Fader forenet i det eneste sande guddommelige Væsen, men kom til Verden paa den Tid, hvilken Gud havde bestemt i sine forhen givne Forjættelser.

I Joh. 4, 10-15. Derudi bestaaer Kierligheden, ikke at vi have elsket Gud, men at han haver elsket os, og udsendt sin Søn til en Forsoning for vore Synder. – Hvo som bekiender, at Jesus er Guds Søn, i ham bliver Gud, og han i Gud. Joh. 3, 17-18.

I Mose B. 22, 18. Herren gav Abraham den Forjættelse: Udi din Sæd, skulle alle Folk paa Jorden velsignes. Gal. 3, 16. I Mose B. 3, 15.

Anm. a) Efter Guds egen Befaling er Forløseren kaldet Jesus, som bemærker en Frelser, for at tilkiendegive, at han skulde frelse Mennesker fra den Elendighed, hvori Synden havde styrtet dem. Matth. 1, 21.

b) Forløseren kaldes Christus, eller Messias, fordi han i Spaadommene forestilles som en Guds Salvede, beskikket til at være Herre og Konge i dit[sic = det] aandelige Naaderige, hvilket Gud ved ham vilde oprette til Synderes Frelse.

c) Ingen Anden end Jesus af Nazareth kan være Messias, fordi alle de Kiendemærker, med hvilke han i de guddommelige Forjættelser betegnes, træffe nøie tilsammen i hans Person. Joh. 7, 40-42. Matth. 26, 63-64. Joh. 4, 25-26. 9, 35-38. 18, 32-37.

Messias skulde, som Menneske, nedstamme fra Abrahams Slægt, I Mose B. 22, 18, og Davids Familie, Es. 11, 1; samt fødes i Bethlehem, Davids Stad, Mich. 5, 1.

Messias skulde komme til Verden, førend det israelitiske Folk endnu havde aldeles mistet sin egen Regiering, I Mose B. 49, 8-10, og førend det sidste Tempel i Jerusalem var blevet ødelagt, Hagg. 2, 7, samt inden den Tid var forløbet, som Propheten Daniel havde bestemt. Dan. 9, 24-27.

Messias skulde første være underkastet haarde Lidelser og en voldsom Død, men strax derefter gaae frem igien af Graven til et uforgængeligt Liv, og ved sin Læres Forplantelse føre mange Folkeslægter fra Afguderiet til Sandheds Erkiendelse. Ps. 22, 1-19. Es. 53, 1-19. Ps. 16, 5-11. 110, 1-4. Es. 42, 1-9. 53, 10-12. 55, 1-5.

Alt dette er opfyldt ved Jesum af Nazareth allene, og kan ikke skee ved nogen Anden efter ham, fordi Kiendemærkene, som den tilkommende Messias efter Spaadommene skulde være betegnet med, ikke mere ere forhaanden.

§. 3. Guds Søn, Jesus Christus, er som Menneske kommet til Verden ved Fødsel af Jomfru Maria. Han forenede sin guddommelige Natur med den menneskelige, som blev dannet i Moderens Liv paa en for os ubegribelig Maade ved den Hellig Aands Kraft, saa at han er Gud og Menneske tillige, og virker stedse med begge sine Naturer.

Matth. 1, 20-21. Engelen sagde til Joseph: Frygt ikke at annamme din Hustru Maria; thi det, som er avlet i hende, er af den Hellig Aand. Men hun skal føde en Søn, og du skal kalde hans Navn Jesus; thi han skal frelse sit Folk fra deres Synder. Luc. 1, 35.

Rom. 9, 5. Christus er efter Kiødet af Fædrene, han, som er Gud over Alting, velsignet i Evighed. Anm. Hvad Jesus Christus udrettede for os, det gjorde han ikke som Mennesker allene, men som Gud tillige. Derfor have vi den tryggeste Forvisning om, at hans Lære er guddommelige, og at vor Forløsning ved ham er fuldkommen gyldig.

§. 4. a) Jesus Christus blev et sandt Menneske med Siæl og Legeme, ligesom vi, men havde ingen Synd, og var fuldkommen hellig i sit ganske Forhold.

Joh. 8, 46. Jesus spørger sine Fiender: Hvo af Eder kan overbevise mig om nogen Synd? I Petr. 2, 22. Ebr. 7, 26.

b) Jesus beviste den største Lydighed i sit hele Levnet mod alle Guds Befalinger, saavel for at erhverve os en bedre Retfærdighed, som for at efterlade os det bedste Mønster til Efterfølgelse.

Rom. 5, 19. Ligesom ved det ene Menneskes Ulydighed Mange ere blevne Syndere, saa skulle og ved den Enes Lydighed Mange vorde retfærdige.

I Petr. 2, 21. Christus haver og lidt for os efterladende os et Exempel, at I skulle efterfølge hans Fodspor. Matth. 11, 29. Phil. 2, 5.

Anm. a) Som Jesu Christi Efterfølgere maae vi lægge Vind paa, efter hans Exempel, at udvise Hengivenhed under Guds Villie, Matth. 26, 39, samt Lyst og Iver til at udrette, hvad ham er behageligt. Joh. 4, 34.

b) Vi maae, efter Jesu Exempel, i Gierning bevise os som Menneskevenner, ved at ynke over de Elendige, og staae dem bi efter Evne, Luc. 7, 11-17. Matth. 9, 35-36; samt gjerne tilgive vore Modstandere, Luc. 23, 34; og være rede til al Tienstagtighed. Joh. 13, 1-20.

c) Vi maae stræbe at efterligne Jesum i Taalmodighed, I Petr. 2, 23. Matth. 26, 47-54. Luc. 22, 61-68, samt i Nøisomhed og Selvfornægtelse for Sandheds Skyld. Matth. 8, 20.

§. 5. a) Da Jesus Christus var blevet tredive Aar gammel, lod han sig døbe i Jordans Flod, og blev derved høitidelig fra Himlen erklæret, at være Guds Søn.

Matth. 3, 16-17. Der Jesus var døbt, steg han strax op af Vandet, og see! Himlene aabnedes ham, og han saae Guds Aand fare ned som en Due, og komme over ham, og see! der kom en Røst fra Himlene, som sagde: Denne er min Søn, den Elskelige, i hvilken jeg haver Behagelighed.

b) Jesus blev, strax efter sin Daab, i fyrretyve Dage prøvet ved adskillige Fristelser i en Ørk, paa det at han ved sin Bestandighed kunde efterlade et Mønster for os til Efterfølgelse.

Marc. 1, 12-13. Strax drev Aanden ham ud i Ørken, og han var der i Ørken fyrretyve Dage, og blev fristet af Satan. Matth. 4, 1-11.

c) Jesus drog omkring, efter sin Daab og Fristelse i tre paa fjerde Aar iblandt Jøderne, og forkyndte dem, som en himmelsendt Prophet, Guds Raad og Villie om Synderes Saliggjørelse.

Marc. 1, 14-15. Jesus prædikede Guds Riges Evangelium, og sagde: Tiden er fuldkommen, og Guds Rige er nær. Omvender Eder og troer Evangelium. Matth. 4, 23.

d) Medens Jesus gik omkring og lærte, bekræftede han ofte sin Lærdom med store og velgørende Mirakler, som sagde tydeligen for Dagen, at han var sendt af Gud.

Matth. 11, 4-5. Jesus sagde til Johannes den Døbers Disciple; Gaaer hen og forkynder Johannes de Ting, som I høre og see: Blinde see og Halte gaae, Spedalske renses og Døve høre, Døde staae op og Evangelium prædikes for Fattige. Ap. G. 10, 37-38.

Anm. a) Ved Jesu Christi dyrebare Lære er det stygge Afguderie og den grumme Overtroe, som herskede tilforn i Verden, efterhaanden blevet udryddet. I Cor. 8, 4-6.

b) Vi ere komne ved Jesu Lære til rigtig Kundskab om Gud og hans Villie i Henseende til Synderes Saliggjørelse. Joh. 14, 5-7. 17, 3-6. 8, 14, 17.

c) Jesus haver lært os, hvad man ellers ikke havde tilstrækkelig Vished om, at der er et Liv efter dette, og at de Gudfrygtige ved Døden gaae ind i evigt Lyksaligt Liv. Joh. 3, 14, 18. 5, 21-29. I Petr. 1, 3-5. 2 Tim. 1, 8-10.

d) I Jesu Lære finde vi den frugtbare Anviisning og Veiledelse til et dydigt Levnet. Matth. 5, 6. 7. 13. 15. 18. 20. 23. 25. Luc. 10, 16. 18. Joh. 13, 14. 15. 16.

e) Hvo som oprigtig vil antage og følge Jesu Lære, skal i Gierning erfare, at den haver guddommelig Kraft, til at forbedre Hiertet, trøste Samvittigheden, og bekræfte Haabet om evig lyksalighed. Herved bestyrkes vi paa bedste Maade i vor Overbeviisning om, at denne Lære er Faderens Ord ved Sønnen til Menneskene, og at den altsaa er i Sandhed guddommelig. Joh. 7, 16, 17. 8, 31-36. 12, 44-50. 14, 8-10.

§. 6. a) Medens Jesus lærte i Jødeland, var han underkastet megen forfølgelse, da Jødernes Øverste, af Misundelse over hans Fremgang iblandt Folket, og af Had til ham, fordi han ei vilde besmykke deres Ondskab, baade med List og Vold søgte at bringe ham af Dage.

Luc. 19, 47-48. Han lærte daglig i Templet. Men de ypperste Præster og de Skriftkloge, og de Øverste for Folket, søgte at omkomme ham. Og de fandt ikke, hvad de skulde gjøre; thi alt Folket hængte ved ham, og hørte ham. Matth. 12, 14. 22, 15-21. 27, 18. Luc. 20, 20.

b) Jesus egen Disciple, den troløse Judas, blev omsider underkiøbt til at overantvorde ham i de Øverstes Hænder, som da fordømte ham uden al Aarsag til Døden, og overgave ham til den hedenske Landshøvding, Pontius Pilatus. Men Pilatus, som frygtede for Keiserens Unaade, hvormed de truede ham, maatte nu imod sin Villie lade Jesum hudstryge, tornekrone, bespote, og nagle som en Misdæder til et Kors, paa hvilket han opgav sin Aand

Matth. 20, 18-19. Jesus sagde forud til sine Disciple: See! vi reise op til Jerusalem, og Menneskens Søn skal overantvordes til de ypperste Præster og Skriftkloge, og de skulle fordømme ham til Døden, og overantvorde Hedningene ham, til at bespote, og hudstryge og korsfæste [ham]. Matth. 26, 21-23. 17, 22-23. Luc. 18, 31-34. Matth. 26, 14-16. Marc. 14, 43-46. Joh. 13, 21-30. 18, 1-9.

Luc. 23, 46. Til sidst raabte Jesus paa Korset med høi Røst, og sagde: Fader! i dine Hænder befaler jeg min Aand: og der han det sagde, udgav han Aanden. Joh. 19, 33-37.

c) Jesus maatte ei allene udstaae smertelige Lidelser paa sit Legeme; men ogsaa hans Siæl blev bitterlig pint af Qval og Angst over Menneskers Synder.

Matth. 26, 37-39. Da Jesus var kommet i Urtegaarden, begyndte han at bedrøves og svarligen at ængstes, sigende: Min Siæl er ganske bedrøvet indtil Døden; hvorpaa han gik lidet frem, faldt paa sit Ansigt, bad og sagde: Min Fader! er det mueligt, da gaae denne Kalk fra mig! dog ikke som jeg vil, men som du vil. Matth. 27, 46. Luc. 22, 41-44.

Anm. a) At Jesus ikke var bange for Døden beviste han ved den Frimodighed, hvormed han selv fremstillede sig for sine Fiender, da de ledte efter ham. Tillige vidste han, at ham ikke skulde fattes en overordentlig Bistand af himmelske Aander, om han vilde udrydde sig af sine Fienders Vold; og da alle disse faldt til Jorden, saasart han taledes, viste han derved i Gierning, hvor let det havde været ham, at undgaae deres Magt. Matth. 26, 53. Joh. 18, 4-6.

b) Det var ikke forunderligt, om Jesus, ved at tænke paa de ham forestaaende gruelige Pinsler, kunde som Menneske forfærdes. Men længe tilforn, havde han forudseet, hvad der skulde møde ham, og viste dog stedse den frimodigste Beredvillighed, til at gaae det Altsammen i Møde for Menneskers Skyld, efter sin Faders Villie. Altsaa kunne vi med Føie slutte, at hans store Siæleangst havde fornemmelig sin Grund deri, at han forestillede sig alle Synderes Overtrædelser i deres ganske Afskyelighed, og saae, at disse mange Overtrædelser nu bleve ham tilregnede. Es. 53, 6-12. Ebr. 5, 7-9.

§. 7. a) Jesus var aldeles uskyldig, og maatte lide, uden mindste Feil eller Brøde paa hans egen Side.

Luc. 23, 4. Pilatus sagde til de ypperste Præster og til Folket: Jeg finder ingen Skyld hos dette Menneske. Matth. 27, 4. 18. 19. 23. 24.

b) Jesus havde frivilligen paataget sig at lide, af Kierlighed og Medynk over os Syndere, efter sin himmelske Faders Raad og Villie, da vi ellers havde været evig ulyksalige i vore Synder.

Phil. 2, 6-8. Christus Jesus, der han var i Guds Skikkelse, holdt det ikke for et Rov, at være Gud lig; men han forringede sig selv, idet han tog en Tieners Skikkelse paa, -- blev lydlig indtil Døden, ja Korsets Død. Joh. 10, 11-18. Ps. 40, 6-9.

c) Jesus taalte sine Lidelser i alle Synderes Sted, og for os Alle, paa det at han kunde gjøre Forsoning for vore mange Overtrædelser, ved at lide den Straf, hvilken vil Alle havde fortient; og herved blev det da mueligt, at Gud kunde tilgive vore Synder, uden at handle imod sin egen Retfærdighed, eller fornærme sin Lov, og svække sit Herredømme. Matth. 20, 28. Jesus siger selv: Menneskens Søn er ikke kommen for at lade sig tiene, men selv at tiene, og at give sit Liv til en Gienløsning for Mange. I Tim. 2, 5-6. Joh. 6, 51.

Matth. 26, 28. Da Jesus vilde gaae sin Død imøde, sagde han: Mit Blod udgydes for Mange til Syndernes Forladelse. Eph. 1, 7. I Cor. 15, 3. Es. 53, 4-12. Ebr. 10, 1-14.

Eph. 5, 2. Christus elskede os, og gave sig selv hen for os til en Gave, et Slagtoffer, Gud til en velbehagelig Lugt. Ebr. 10, 1-22. 2 Cor. 5, 15-21.

Anm. a) I det gamle Testamente maatte den ypperste Præst hos Jøderne efter Guds Befaling aarligen paa den store Forsoningsfest frembære Offer i Helligdommen til Forligelse for Folkets Synder. 3 Mose B. 16, 1-28. Men dette Offer skulde forud afbilde den tilkommende Frelsers forsonende Lidelse og Død, til Advarsel og Mindelse for Jøderne om Syndens Strafværdighed. Ebr. 10, 1-4.

b) Da Jesus opofrede sig selv til en Forsoning for Verdens Synder, viste han sig som den rette af Gud beskikkede ypperste Præst, og bragte et Offer til Forligelse, hvilket haver allene Gyldighed for Alle i al Evighed. Ebr. 9, 11-14.

c) Det gamle Testaments Ofringer ere ved Christi egen Opofrelse blevne ophævede. Men Alle de overtroiske Forsoningsmidler, som Mennesker selv havde opfundet, og som aldrig have havt den mindst Kraft eller Værd, maatte bortfalde af sig selv, og blive til Intet.

d) Vi bør søge Naade hos Gud ved Jesum Christum allene, som har paa engang gjort Fyldest for alle Mennesker, og aabnet Adgang for os alle ved sin Lidelse og Død, til at erlange Forladelse for vore Synder, naar vi af Hiertet omvende os, og troe paa ham. Ebr. 4, 14-16. 7, 26-27. 9, 24-28. 10, 19-31.

§. 8. a) Jesus Christus tog sit Liv igien, paa den tredie Dag efter sin Død, og opstod af Graven, ligesom han selv havde forudsagt; samt forblev derefter i fyrretyve Dage paa Jorden hos sine Venner og Disciple, hvis Troe han befæstede ved Underviisning og Formaninger.

Ap. G. 1, 3-9. Efterat Jesus havde lidt, fremstillede han sig levende [for Apostlerne], med mange Beviisninger, da han blev seet af dem i fyrretyve Dage, og taledes om det, som hører til Guds Rige. Ap. G. 3, 13-15. Matth. 16, 21. 17, 21. 20, 17. 27, 63.

I Cor. 15, 3-7. Christus døde for vore Synder, efter Skrifterne; og blev begravet; og opstod den tredje Dag, efter Skrifterne; og blev seet af Kephaz, derefter af de Tolv. Dernæst blev han seet af flere, end fem hundrede Brødre paa engang, af hvilke de fleste endnu vare til, da Paulus skrev dette. Matth. 28, 1-20. Marc. 16, 1-16. Luc. 24, 1-49. Joh. 20, 1-31. 21, 1-25.

b) Den opstandne Jesus blev ikke længere synlig tilstede paa Jorden efter de fyrretyve Dages Forløb; men da han havde givet Disciplene Fuldmagt, til at forkynde sin Lære blandt alle Folk, og velsignet dem, opfoer han til Himlen i deres Paasyn.

Luc. 24, 50-52. Da Jesus havde endt sin Tale til Disciplene, førte han dem ud indtil Bethanien, opløftede sine Hænder, og velsignede dem; og det skete, der han velsignede dem, skiltes han fra dem, og foer op til Himlen. Men de tilbade ham, og vendte tilbage til Jerusalem med stor Glæde. Matth. 28, 18-20. Marc. 16, 19. Ap. G. 1, 9-11. Eph. 4, 8.

c) Den himmelfarne Jesus satte sig ved Faderens høire Haand, hvilket betyder, at han tog Deel med sin himmelske Fader i Verdens Regiering og Bestyrelse, saa at alle fornuftige Skabninger maae erkiende ham for deres Herre, og tilbede ham.

Phil. 2, 9-11. Gud haver høit ophøiet ham, og skienket ham et Navn, som er over alt Navn, at i Jesu Navn skal hvert Knæ bøie sig, deres i Himlen og paa Jorden og under Jorden, og hver Tunge skal bekiende, at Jesus Christus er en Herre til Gud Faders Ære. Eph. 1, 20-22.

d) Jesus Christus er i Besynderlighed, som Forløser, sin Kirkes aandelige Konge og Herre, da han sørger for, at der altid maae være dem paa Jorden, som bekiende hans Navn, uden at Vantroen kan udrydde dem enten med Vold eller List, og beforder sin Læres Forplantelse overalt blandt Mennesker, hvor han seer, at den til sand Nytte kan gjøre Fremgang.

Joh. 18, 36-37. Jesus bekiender for Pilatus: Mit Rige er ikke af denne Verden; -- [dog] er jeg en Konge. Jeg er dertil født, og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden. Hver den, som er af Sandheden, hører min Røst. Luc. 1, 31-33. 2, 11. 2. Sam. 7, 12. Ps. 45, 7. 110, 1-4. Es. 53, 11-12.

Ap. G. 5, 31. Denne haver Gud ophøiet til en Fyrste og Frelser ved sin høire Haand, at give Israel Omvendelse og Syndernes Forladelse. Matth. 16, 17-18.

e) Jesus er vor Talsmand hos sin himmelske Fader, og beder for os, at hans Forløsning maa komme os tilgode, saa at vi ikke skulle fordærves i vore Synder, men finde Naade til Omvendelse, Troe og Helligørelse, paa det at Saligheden kan vorde os tillagt, hvilken han forhvervede.

I Joh. 2. 1-2. Vi have en Talsmand hos Faderen, Jesum Christum den Retfærdige; og han er en Forsoning for vore Synder, dog ikke allene for vore, men ogsaa for den ganske Verdens.

Ebr. 7, 25. han kan fuldkommeligent gjøre dem salige, som komme til Gud formedelst ham, efterdi han altid lever at træde frem for dem. Rom. 8, 34.

Anm. a) Ved Jesu Opstandelse og Himmelfart er det blevet uimodsigelig bekræftet, at han var sendt af Gud, og at han i Sandhed er Guds Søn, som han sagde sig at være. Matth. 12, 38-40. Rom. 1-4.

b) Efterdi Jesus er opstanden fra de Døde, og opfaren til Himlen, have vi nu den fuldeste Forvisning om, at hans Forsoning er af Gud kiendt gyldig til Verdens Frelse, samt at der er et bedre Liv efter dette, og at vore Legemer heller ikke skulle evig tilintetgøres, men opreises engang af deres Støv til et uforkrænkeligt Liv. Rom. 4, 25. I Cor. 15, 12-34.

c) Dersom vi skulle have Trøst deraf, at vi vide, at Jesus Christus er vor aandelige Konge og Herre, da maae vi, som troe Undersaatter, ære og elske ham, samt lyde hans Befalinger; thi de,

der forholde sig anderledes, ere at ansee som Oprørere i hans Rige, og maae vente, at deres Ulydighed bliver straffet efter Fortieneste. Matth. 7, 221-23.
Lærdommen om Jesu Christo og hans Forsoning er i Korthed foredraget i den anden Troens Artikel i Luthers Catechismus.

=====

Femte Kapitel.

Om Synderes Deelagtiggjørelse i den af Christo forhvervede Naade og Salighed.

[Om Omvendelse og Troe]

§. 1. Jesus Christus haver ikke ved sin Forløsning givet us Frihed til at synde, men meget mere derved paalagt os en desto større Forpligtelse, til at skye det Onde, og lægge Vind paa Fremgang i det Gode, med al Flid og Iver.

Tit. 2, 11-14. Guds saliggjørende Naade er aabenbaret for alle Mennesker, som oplærer os, at vi skulle foreage Ugudelighed og de verdslige Begieringer, og leve tugteligen og retfærdeligen og gudeligen i denne Verden, forventende det salige Haab, og den store Guds og vor Frelzers Jesu Christi Herligheds Aabenbarelse, som gav sig selv for os, at han maatte forløse os fra al Uretfærdighed, og rense sig selv et Eiendoms Folk, nidkiert til gode Gierninger. Gal. 2, 17. 2 Cor. 5, 14-15.

Anm. Hvo som har det rette Begreb om Forløsningen ved Jesum Christum, maa derved opvækkes saa meget desto mere til Afskye for Synden; thi naar vi eftertænke, hvem Christus var, og hvormeget han maatte lide for vore Synders Skyld, saa finde vi heri ligesom afbildet for vore Øine, at Synd er høist vederstyggelig, og at der vil engang komme stor Qval over os selv, dersom vi fremture i det Onde, og blive ved at synde imod bedre Vidende.

§. 2. Enhver, som tragter efter at finde Adgang ved Christum til Naade hos Gud og evig Salighed, bør i sand Omvendelse afstaae fra sine Synder, og med virkelig Troe antage Christum, Guds Søn, som sin Frelser, sin Lærer, og sin Herre.

Luc. 24, 47. Christus befaler, at der i hans Navn skal prædikkes Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk. Ap. G. 20, 21.

Joh. 3, 36. Hvo som troer paa Sønnen, haver et evigt Liv; men hvo som ikke troer paa Sønnen, skal ikke see Livet; men Guds Vred bliver over ham. Ap. G. 10, 43. Ebr. 5, 9.

Anm. Sand Anger og Fortrydelse over Synden maa gaae forud, naar vor Troe paa Christum skal være oprigtig. Ingen kan derfor trøste sig ved Christi Forsoning, uden den, som afstaaer fra det Onde, og beflitter sig paa daglig Fremgang i det Gode. Ap. G. 2, 37-47. 3, 17-26.

§. 3. Til sand Omvendelse udfordres, at vi maae erkiende vore Forseelser med oprigtig Fortrydelse, og afbede dem hos Gud i dyb Ydmygelse, samt alvorligen fatte det Forsæt, at ville forbedre os herefter mere og mere.

2 Cor. 7, 10. Bedrøvelsen efter Gud virker Omvendelse til Salighed, som ikke fortrydes. Luc. 15, 21. 18, 13.

Ap. G. 3, 19. Fatter et andet Sind, og vender om, at Eders Synder maae være udslettede.

Ps. 51, 3-23.

Anm. a) Mennesket er i Almindelighed mere rede til at undskylde, end bekiende sine Feil; derfor vilde det heller ikke skee, at Mennesket kom til sand Fortrydelse over sine Synder, dersom ikke Samvittigheden blev rørt ved en eller anden kraftig Paamindelse af Guds Ord, under den Hellig Aands Medvirkning. Men det beroer paa os selv, om vi derefter ville benytte os af slig Paamindelse til videre Eftertanke, eller forjage den af Sindet, og derved imodstaae Guds Naade, hvorved Forhærdelsen alt mere og mere tiltager.

b) Til Syndsfortrydelse kan et Menneske bevæges af Rædsel for Syndens Straf; Men især maae vi bevæges til at fortryde vore Synder, af Skamfuldhed over vor Utaknemmelighed mod den gode og velgiørende Gud, der ei allene opholder og forsøger os af idel Naade, men ogsaa i Særdeleshed haver ladet os undervise af sit Ord om den store Lyksalighed, hvilken er ved Christum blevet os forhvervet, samt derhos ikke foreskriver os andre Pligter, end saadanne, som aabenbare have til Hensigt, at befordre vort sande Gavn, og afværge vor egen Ødelæggelse.

c) Naar ikkun Fortrydelsen over vore Synder er saa vel meent, at man af ganske Hierte afskyer alt det Onde, som enten i Tanker, Ord eller Gierninger kan være bedrevet, saa kræves i det Øvrige hverken en vis Tid, hvori Bedrøvelsen skal være, eiheller en vis Grad, hvortil den skal opstige. Gud ser allene efter Oprigtigheden i vor Bedrøvelse.

§. 4. Den virkelige Troe paa Christum til Salighed bestaaer deri, at vi have den Tillid og Fortrøstning til Jesum Christum vor Frelser, at Gud i Kraft af hans forsonende Lidelse og Død tilgiver os vore Synder, saafremt vi angre dem af ganske Hierte, med det faste Forsæt, ikke mere at ville synde med Villie, men føre vort Levnet efter Christi hellige Lære, og lyde ham, som vor rette Herre.

Eph. 3, 12. I Christo Jesu, vor Herre, have vi Frimodighed og Adgang med Tillid ved Troen paa ham. Joh. 6, 40.

Rom. 8, 33-34. Hvo vil anklage Guds Udvalgte? Gud er den, som retfærdiggjør. Hvo er den som fordømmer? Christus er den, som er død, ja meget mere, som og er opreist, som og er ved Guds høire Haand, som og træder frem for os.

Anm. a) Det hører til Troe paa Christum, at være overbeviist om, at han er kommet til Verden, for at undervise og frelse de syndige Mennesker; men alligevel er dette ikke nok til sand Troe, thi ogsaa den kan være overbeviist herom, der i sit Levnet fornægter ham, ved at overtræde hans Befalinger. Matth. 7, 21-23.

b) Vi maae føle hos os selv, at vi ere høiligst trængende til Naade hos Gud, dersom vi ellers skulle sætte tilbørlig Priis paa Christi Forløsning; thi vor Troe blev ellers ikke andet, end en kold Bekiendelse med Læberne. Derfor har den sande Troe ikkun Sted hos de Bodfærdige, som erkiende Syndens Vederstyggelighed, og hige med Længsel efter Benaadelse for Christi Skyld. Matth. 9, 12-13.

c) Troen kan være svag, medens Hiertet ikke føler en ret oplivende Trøst af Christi Forsonings Tilegnelse, eller det stundom foruroliges af Tvivl og Mismodighed; men saadan Troe bliver dog ved at være sand, og Gud behagelig, naar den ytrer sig i Længsel efter Naade hos Gud formedelst Christum, og i en virksom Attraae efter at gjøre Guds Villie. Marc. 9, 24.

d) Det er en død og ufrugtbar Troe, som ikke virker paa Hiertet til Forbedring, eller viser sin Kraft i et gudeligt Levnet.

Den sande og levende Troe maae vise sig, at være kraftig og virksom i et dydigt Forhold. Jak. 2, 14-20.

§. 5. a) Vi kunne ikke fremhielpes os selv ved egen Kraft til Omvendelse og Troe, efterdi Synden har svækket os; men derfor bør vi dog ikke forsømme, at anvende saa megen Flid, som er os muelig, paa vor Siæls Forbedring.

Rom. 8, 7. Kiødets Sands er Fiendskab imod Gud; thi den er ikke Guds Lov underdanig, eiheller kan den være det. I. Cor. 2, 14.

b) Den Hellig Aand er altid rede, til at befordre vor Forbedring og Fremgang i der [det] Gode ved Guds Ord, hvilket han selv hat[har] indgivet de hellige Skribenter.

I Cor. 6, 11. Paulus foreholder Corinthierne, at nogle af dem havde tilforn været lastefulde, men siger han: I ere aftvættede, men I ere helliggjorte, men I ere retfærdiggjorte ved den Herres Jesus Navn, og ved vor Guds Aand. Phil. 2, 13. Eph. 3, 16.

Ebr. 13, 21. Fredens Gud – befæste Eder i al god Gierning, til at gjøre hans Villie, og han virke udi Eder det, som er velbehageligt for ham selv, ved Christum Jesum.

c) Ved rettelig Brug af Guds Ord komme vi til rigtig Kundskab om Guds Villie, og faae Kraft til at rette os derefter, dersom vi ikke selv imodstaae den Hellig Aands Naade, som virker med Ordet, og opvækker Paamindelser i vor Samvittighed, hvilke vi ei bør neddæmpe.

2 Tim. 3, 15-17. Du kiender fra Barndommen af den hellige Skrift, som kan gjøre dig viis til Salighed ved Troen paa Christum Jesum. Den ganske Skrift er indblæst af Gud, og nyttig til Lærdom, til Overbeviisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed, at det Guds Menneske maa vorde fulkomment, dygtiggjort til al god Gierning.

Anm. Til at bruge Guds Ord retteligen, udfordres, at vi maae høre eller læse det med Eftertanke, i det faste Forsæt, at ville deraf lade os undervise til Forbedring og Frelse. Naar vi ikke saaledes bruge Guds Ord, kan den Hellig Aands Naade ikke blive virksom paa vor Siæl, da Gud, som haver givet os Fornuft og fri Villie, hverken kan eller vil tvinge os med uimodstaaelig Magt til det Gode.

§. 6. En omvendt og troende Christen kan i Sandhed forvise sig om, paa Grund af Guds Forjættelser i Ordet, at han for Christi Skyld er hos Gud blevet retfærdiggjort, saa at hans forrige Synder ikke mere tilregnes ham, men deres Straf skal være ham fuldkommen eftergivet, da Gud derimod tilkiender ham sin Naade og Velsignelse for Christi Skyld, som et lydigt Barn og en tro Tiener.

Rom. 3, 24-25. De blive retfærdiggjorte uforskyldt af hans Naade ved den Forløsning, som er i Christo Jesu, hvilken Gud haver fremstillet til en Forsoning formedelst Troen paa hans Blod.

2. Cor. 5, 21. Den, som ikke vidste af Synd, haver Gud gjort til Synd for os, paa det vi i ham skulle vorde retfærdige for Gud. Rom. 8, 1-4.

Anm. I den hellige Skrift bruges adskillige Udtryk og Talemaader, til at betegne, hvad der maa foregaae hos et syndigt Menneske, som ved den Hellig Aands Naadevirkning skal forbedres.

a) Der tales i Skriften om Guds Kald til Menneskene, som bestaaer deri, at han ved Ordet giver dem Anledning, til at trage efter den Frelse, hvilken Christus har erhvervet, og ellers paa andre Maader, saasom ved Lidelser eller Velgierninger, søger at opvække dem til Eftertanke. Matth. 9, 13, 11, 28. I Thess. 2, 12. Ps. 119, 71. Rom. 2, 4.

b) Skriften taler om Oplysning, og indfatter derunder, hvad Guds Aand virker paa vor Forstand ved Ordet, for at ledsage os til rigtig Kundskab om Guds Raad og Villie, angaaende de syndige Menneskers Forbedring og Frelse. Eph. 1, 18. Ap. G. 26, 17-18.

c) Skriften betegner ved Igienfødselse den lyksalige Tilstand, hvori en Christen bliver sat, naar han i Bodfærdighed afstaaer fra det Onde, og i Troe paa Christum fatter lyst til det Gode, da han herved ligesom fødes paany, eller bliver et andet og bedre Menneske, i det at hans Sind og Tænkemaade afdrages fra det som er ondt, og til det, som er godt, efter Guds Villie. I Petr. 1, 3. Joh. 3,3. 2 Cor. 5, 17.

d) Hvad Skriften kalder helliggjørelse, er en troende Christens daglige Fremgang i Dyd og Gudfrygtighed, som befordres under den Hellig Aands medvirkende Naade ved Ordets flittige Brug, samt Aarvaagenhed og Bøn. I Thess. 5, 23. 2 Cor. 7, 1. Rom. 12, 1-2.

Den tredie Troens Artikel i Luthers Catechismus forklarer i Korthed, hvorledes den Hellig Aand ved sine Naadevirkninger med Ordet fører Mennesker til sand Omvendelse og frugtbar Troe paa Jesum Christum. Men i den anden Bøn opmuntres vi efter Luthers Catechismus til at bede om den Hellig Aands Bistand, at vi maae blive rette Christne, som vise sig værdige, til at være Lemmer i Christi Naaderige; og i den tredie Bøn paamindes vi om den Lydighed, som vi ere Gud skyldige, til et Beviis paa vor Troe.

=====

Siette Kapitel.

Om Troens Frugter i et helligt Levnet.

[Om Pligterne]

§. 1. At vor Troe paa Christum er sand og levende, skal kiendes deraf, at den virker Had til al Synd i vort Hierte, og derimod opvækker en virksom Attraae efter at giøre Guds Villie i alle Ting, for at behage ham.

Jak. 2, 18. 26. Viis mig din Troe af dine Gierninger. – Thi ligesom Legemet er dødt, uden Aand, saaledes er og Troen død, uden Gierninger.

Rom. 12, 9. Haver Afskye til det Onde, hænger fast ved det Gode. Ap. G. 15, 9.

Anm. a) Vi kunne ikke forhverve os Guds Naade og den evige Salighed, som en fortient Løn, da vore bedste Gierninger ere ufuldkomne, og Gud er selv den, der giver os Kraft til at udrette dem. Luc. 17, 10.

b) Det lidet Gode, som vi udrette her paa Jorden i megen Skrøbelighed, fortienner ikke at sættes i Ligning med den uskatteerlige Glæde, hvilken de Gudfrygtige have at vente i et bedre Liv. Derfor vil ogsaa Gud, ikke for vore Gierningers Skyld, men af Naade giøre os salige, formedelst vor Troe paa Christum. Rom. 6, 23. Eph. 2, 8-9.

c) Det er ganske fornødent, at vi maae giøre Guds Villie, skjønt vi ikke dermed fortiene hans Naade, paa det at vor Troe maa bevise sin Kraft i gode Gierninger, da vi ellers ikke kunne være skikkede, til at modtage den Salighed, som Christus haver forhvervet os. Jac. 2, 14. Rom. 2, 7-10.

§. 2. Hvadsomhelst Gud har befalet os at iagttage, er vor Pligt. I Loven, som blev givet paa Sinai Bierg, ere de almindelige Pligter korteligen foreskrevne, og indebefattede i Ti Bud, hvilke Moses efter Guds Befaling optegnede paa tvende Steentavler.

2 Mose B. 20, 1-17. Gud talede alle disse Ord, og sagde: I. Du skal ikke have andre Guder for mig. II. Du skal ikke tage Herrens, din Guds Navn forfængeligen; thi Herren skal ikke lade den være uskyldig, som tager hans Navn forfængeligen. III. Kom Sabbatens Dag ihu, at hellige den. IV. Ær din Fader og din Moder, paa det dine Dage kunne forlænges i Landet. V. Du skal ikke ihieslaae. VI. Du skal ikke bedrive Hoer. VII. Du skal ikke stæle. VIII. Du skal ikke svare mod din Næste som et falske Vidne. XI[sic]. Du skal ikke begiere din Næstes Huus. X. Du skal ikke begiere din Næstes Hustrue, eller hans Svend, eller hans Pige, eller hans Øxe, eller hans Asen, eller Noget, som hører din Næste til.

Anm. Guds Lov, som indbefattes i de Ti Bud, er vel først og fornemmelig blevet Jøderne foreskrevet; men samme indeholder dog saadanne Pligter, som ethvert Menneske til hver Tid bør iagttage, fordi de sigte, baade til at befordre vore eget og Andres sande Gavn. Rom. 3, 31. 13, 8-9.

§. 3. Hele Guds Lov har til Hensigt, efter Christi Forklaring, at fremme og befæste en virksom Kierlighed hos Mennesker, saavel til Gud, som til dem selv, og til deres Næste.

Matth. 22, 37-40. Jesus sagde: Du skal elske Herren din Gud i dit ganske Hierte, og i din ganske Siæl, og i dit ganske Sind. Det er det første og store Bud; men det andet er ligesom dette: Du skal elske din Næste, som dig selv. Af disse to Bud hænger al Loven og Profeterne. Rom. 13, 10. Anm. Det er ei nok, at vi blot efter naturlig Drift gjøre et eller andet Gode, som kan være os behageligt. Det er ei heller en sand god Gierning, dersom vi gjøre det Gode, enten for at æres af Mennesker, eller af Frygt for Straf og Tiltale, ifald det blev efterladt. Vi bør i alt, hvad der foretages, have til Hensigt at udvise Kierlighed. Gal. 5, 6. I Joh. 3, 23.

A.

Om Pligterne imod Gud.

Vi ere skyldige at dyrke Gud, som vor Skaber, vor Overherre, vor største Velgiører, og kierligste Fader, baade indvortes i Siælen, med vore Tanker og Attraer, og udvortes med vore Ord og vort Forhold.

I Cor. 6, 20. I ere dyrekøbte. Ærer derfor Gud i Eders Legeme og i Eders Aand, hvilke høre Gud til. Mal. 1, 6.

Anm. Vi maae dyrke Gud oprigtig, saa at vi ei allene bede til ham, love og takke ham med Ord, eller bevise udvortes Ærbødighed mod ham, men i Særdeleshed maae vi tillige indvortes i Sindet have sand Ærefrygt for Gud og Kierlighed til ham, samt vise Lyst og Attrae i alt vort Forhold, til at gjøre hans Villie; thi ellers bliver vor Gudsdyrkelse til Hyklerie, som for en alvidende og hellig Gud er høist vederstyggelig. I Sam. 15, 22-23. Es. 1, 11-18. Matth. 6, 1-18. 23, 13-33. Marc. 7, 1-13.

I. Den indvortes Gudsdyrkelse.

§. 1. a) Vi skulle tilbede Gud allene, fordi han er vor Skaber og den eneste sande Gud. Matth. 4, 10. Jesus sagde: Du skal tilbede Herren din Gud, og tiene ham allene. Ps. 99, 5.

b) Hvo som tilbeder Gud i Sandhed, maa erkiende Guds allerhøieste Fuldkommenheder med dyb Ærbødighed, og agte ham for det største Gode, samt ved alle Leiligheder i Gierning bevise din hellige Høiagtelse for ham.

Ps. 99, 5. Ophøier Herren vor Gud, og tilbeder for hans Fødders Fodskammel; han er hellig.

§. 2. a) Vi skulle frygte Gud, fordi han er hellig og retfærdig.

Præd. 12, 13. Frygt Gud, og hold hans Bud; thi det bør hvert Menneske at gjøre. Ap. G. 10, 35.

b) Frygt for Gud skal vise sig deri, at vi omhyggeligen vogte os for alt det, som kan tænkes at være Gud mishageligt.

Ordsp. 16, 6. Ved Herrens Frygt viger man fra det Onde.

c) Vi maae frygte Gud, ikke som uvillige Slaver, af Banghed for Straf, men som lydige Børn, af Kierlighed til ham, fordi han er saa god en Fader.

Rom. 8, 15. I annammede ikke en Trældoms Aand, atter til Frygt, men I annammede en sønlig Udkaarelses Aand, i hvilken vi raabe: Abba, Fader! I Mose B. 39, 9.

§. 3. a) Vi skulle elske Gud over alle Ting, fordi han er vor største Velgiører, og ved Christum forsonede Fader.

I Joh. 4, 19. Vi elske ham, fordi han elskede os først. I Joh. 5, 1.

b) Kierlighed til Gud udkræver, at Sindet maa være indtaget af Glæde over ham, og føle inderligst Lyst til at behage ham, ved at gjøre hans Villie.

I Joh. 5, 3. Dette er Kierlighed til Gud, at vi holde hans Bud; og hans Bud ere ikke svære. Ps. 18, 2.

§. 4. a) Vi skulle lyde Gud, fordi han ei allene er vor høieste, men ogsaa vor viseste og bedste Overherre.

Jer. 11, 4. Herren sagde: Adlyder min Røst og gjører disse Ting efter alt det, som jeg haver budet Eder, saa skulle I være mit Folk, og jeg, jeg vil være Eders Gud. Ap. G. 5, 29.

b) Lydighed imod Gud bestaae deri, at vi stedse med al Redebonhed lægge Vind paa, at danne vort Sind, og indrette alt vort Forhold efter Guds Villie, for at tækkes ham, og derved omhyggeligen undflye al forsætlig Overtrædelse.

Ps. 143, 9-10. Herre! Lær mig at gjøre din Velbehagelighed, thi du er min Gud. I Petr. 1, 14-15.

§. 5. a) Vi skulle forlade os paa Gud, fordi han baade kan og vil fremme, saavel vor timelige, som vor aandelige og evige Velfærd.

I Petr. 5, 7. Kaster al Eders Sorg paa Gud; thi han haver Omsorg for Eder. Ps. 55, 23.

b) At forlade sig paa Gud, er det samme, som at have Tillid til ham, og bestaaer i en fast Overbevisning om, at Gud for Christi Skyld vil meddele os alt det Gode, som han i sit Ord haver lovet, samt efter sit vise Raad forunde os sin Hielp paa bedste Maade i den beleiligste Tid.

Ps. 146, 5-6. Salig er den, hvis Hielp er Jakobs Gud, hvis Haab er til Herren hans Gud, som gjorde Himlen og Jorden, og Havet, og alt det, som er i dem, han som holder Love evindeligen.

Jer. Begr. 3, 25-26. Rom. 8, 32.

Af alt dette følger da videre.

§. 6. Vi maae ikke tilbede noget Andet i Stedet for den sande Gud, hverken Engle, eller Helgene, eller Sol, eller Maane, eller Billeder, eller andetdeslige, og ei heller forlade os derpaa, istedenfor at sætte vor Tillid paa den sande Gud, efterdi han allene er vor Skaber og Overherre, thi ellers syndede vi mod det første Guds Bud, og gjorde os skyldige i Afguderie.

2 Mose B. 20, 3-4. Herren sagde: Du skal ikke have andre Guder for mig. Du skal ikke gjøre dig udskaarne Billeder eller nogen Lignelse efter det, som er i Himlene oventil, eller det paa Jorden nedentil, eller det, som er i Vandet, under Jorden. Du skal ikke tilbede dem, og ikke tiene dem.

Es. 42, 8. Ap. G. 17, 29.

§. 7. Vi maae ikke elske os selv, eller noget Andet, enten mere end Gud, eller ligesaa meget som Gud, og ei sætte vort Haab til os selv, eller til andre Mennesker, eller til andre Ting, fremfor til Gud, efterdi han allene er vor almægtige og største Velgiører.

Jer. 17, 5. Saa sagde Herren: forbandet er den Mand, som forlader sig paa Mennesket, og holder Kiød for sin Arm, og hvis Hierte viger fra Herren.

Ordsp. 3, 5. Forlad dig paa Herren i dit ganske Hierte, men forlad dig ikke fast paa din Forstand.

§. 8. Vi maae daglig stride mod de syndige Lyster, som ere Gud imod, og aldrig overtræde Guds Bud, enten af Frygt for Mennesker, eller af Kierlighed til dem, efterdi han er en hellig Gud, som bør frygtes, samt en god og viis Herre, som bør elskes og lydes, fremfor alle andre.

I Joh. 2, 15-17. Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som ere i Verden! Dersom Nogen elsker Verden, er Faderens Kierlighed ikke i ham. Thi alt det, som er i Verden, Kiødets Lyst, og Øinenes Lyst, og Livets Hoffærdighed, er ikke af Faderen, men af Verden. Og Verden forgaaer, og dens Lyst; men hvo som gjør Guds Villie, bliver til evig Tid.

Ordsp. 1, 10. Min Søn! naar Syndere lokke dig, da samtyk ikke.

§. 9. Vi maae bevise en oprigtig Kierlighed mod vore Næste, til et Vidnesbyrd om, at vi elske Gud uden Skrømt, som vil have, at Kierlighed skal herske hos Alle, ligesom den hersker hos ham selv; og iøvrigt maae vi beflitte os paa, at gjøre Guds Villie i alle Ting. I Joh. 4, 21. Dette Bud have vi af ham, at den, som elsker Gud, skal og elske sin Broder.

I Joh. 3, 17-18. 4, 7-13.

I Joh. 2, 5. Hvo som holder hans Ord, i ham er sandeligen Guds Kierlighed fuldkommet. Joh. 15, 14.

Anm. Pligterne, som høre til den indvortes Gudsdyrkelse, indbefattes korteligen i Luthers Forklaring over det første Bud i Catechismus.

II. Den udvortes Gudsdyrkelse.

§. 1. a) Vi bør love og prise Gud, fordi han er det ypperligste og allerfuldkomneste Væsen.

Ps. 72, 18-19. Lovet være den Herre Gud, Israels Gud, han, som gjør allene underlige Ting. Og lovet være hans Æres Navn evindeligt, og al Jorden skal opfyldes med hans Ære.

b) Gud loves og prises, naar vi enten i Bøn og Sang, eller ved Samtale med Andre, berømme Guds herlige Egenskaber og store Gierninger af et rørt Hierte, som er giennemtrængt af hellig Ærbødighed for ham.

Ps. 145, 3-4. Herren er stor og saare priselig, hans Mægtighed er uransagelig. En Slægt skal berømme dine Gierninger for den anden, og de skulle forkynde din Vælde.

§. 2. a) Vi bør takke Gud, fordi han uddeler saa mange Velgierninger til os, og beviser os saa megen Naade for Christi Skyld.

Eph. 5, 20. Siger altid Gud og Faderen Tak for alle Ting, i vor Herres Jesus Christi Navn. I Thess. 5, 18.

b) Naar vi skulle takke Gud retteligen, maae vi skønne paa, og ydmygeligen bekiende, at Guds store Miskundhed imod os langt overgaaer al vor Fortienste, samt derhos bruge hans Velgierninger paa en værdig Maade, efter det Øiemærke, i hvilket de ere os meddelte.

Ps. 118, 1. Takker Herren, thi han er god, og hans Miskundhed er evindeligt. Ps. 105, 1.

§. 3. a) Vi maae bede til Gud, og paakalde ham, fordi han raader allene for al vor Lyksalighed, da Christus, vor Talsmand, haver tillige aabnet os Adgang til ham, som til en kierlig og medlidende Fader.

Luc. 11, 9. Jesus sagde: Beder, saa skal Eder gives, leder, sa skulle I finde, banker, saa skal Eder oplades. Ps. 50, 15. 145, 18-19.

b) Det er Bøn og Paakaldelse, naar vi yttre vor Længsel for Gud efter et eller andet Gode, som i hans Ord er os lovet, og som ansees fornødent til vor egen eller Andres Lyksalighed, hvad enten det skeer i Tanker allene, eller ved Ord.

I Joh. 5, 14. Dette er den Fortrøstning, som vi have til ham, at dersom vi bede om Noget efter hans Villie, hører han os.

§. 4. Søndagen er den Dag, som er anordnet til offentlig Gudsdyrkelse. Derfor bør Christne om Søndagen møde i Kirken, for at opbygges ved Guds Ords Hørelse og Læsning, samt love og takke Gud i Forening med andre deres Medchristne til fælles Bestyrkelse i Dyd og Gudfrygtighed; og de bør ikke lade sig afholde derfra ved Andet, end Sygdom, eller deslige uundgaaeligt Forfald.

2 Mose B. 20, 8. Herren sagde: Kom Sabbatens Dag ihu, at hellige den. Luc. 11, 28.

Col. 3, 16. Lader Christi Ord boe rigeligen iblandt Eder i al Viisdom, saa I lære og paamine hverandre med Psalmer og Lovsange og aandelige Viser, idet I synge yndeligen for Herren i Eders Hierte. Ebr. 10, 25.

Heraf følger saa videre:

§. 5. a) Vi maae ikke letsindigen, eller uden Eftertanke, bruge Guds Navn, og allerminst maa det vanæres ved nogen Slags Misbrug; da vi meget mere ere forpligtede, til at love og prise Gud.

2 Mose B. 20, 7. Herren sagde: Du skal ikke tage Herrens, din Guds Navn forfængeligen; thi Herren vil ikke lade den være uskyldig, som tager hans Navn forfængeligen.

b) Guds Navn vanæres ved at bande, naar man i Guds eller Christi Navn ønsker Ondt over sig selv eller andre. Der bandes tillige paa andre Maader, som røbe et ligesaa ryggesløst Gemyt, hvilket ikke undseer sig for Guds allerhelligste Nærværelse, eiheller betænker, hvad Kierlighed Mennesket er sig selv og sin Næste skyldig.

Jak. 3, 10. Af den samme Mund udgaaer Velsignelse og Forbandelse. Mine Brødre! dette bør ikke saa at være. Rom. 12, 14.

c) Guds Navn vanæres ved at sværge, naar man i daglig Tale letsindigen beraaber sig paa Gud og Christus, for at bekræfte sine Ord og Forsikringer.

Matth. 5, 34-37. I skulle aldeles ikke sværge; -- men Eders Tale skal være ja, ja, og nei, nei; men hvad som er over dette, er af det Onde.

§. 6. a) Naar offentlig Eed skal aflægges, bør vi ikke forglemme, at den alvidende Gud, som kaldes til Vidne, er tillige en hellig og retfærdig Gud, der haver den yderste Afskye for al Uredelighed, og at han maa haardeligen straffe dem, der falskeligen sværge, fordi de misbruge hans Navn til et Skiul for Ondskab og Uretfærdighed.

2 Mose B. 20, 16. Herren sagde: Du skal ikke svare mod din Næste som et falskt Vidne.

Zach. 5, 4. Jeg lod Forbandelse udgaae, siger den Herre Zebaoth, at den skal komme til Tyvens Huus, og til hans Huus, som sværger falskeligen ved mit Navn. Mal. 3, 5.

b) Der giøres Eed, efter Øvrighedens Befaling, deels til Bekræftelse paa, at vi ikke ville fremsige eller vidne noget Andet, end hvad vi med fuldkommen Vished kunne vide, at være sandt; deels til Forvisning om, at vi troligen ville efterleve, hvad os er foreskrevet, og som vi have forbundet os til.

Ebr. 6, 16. Mennesker sværge jo ved en Større, og Eden er dem en Ende paa al Tvist, til Stadfæstelse. 5 Mose B. 6, 13.

c) Hvo som begaaer Meened, eller falskeligen sværger, er ei allene at ansee, som en ryggesløs Gudsbespotter, fordi han trodser den alvidende Guds Retfærdighed, men bør tillige holdes for en Fiende af sine Medmennesker, hvis Velfærd og Ære han ofte forspilder, da den Uskyldige kan komme til at lide derunder, og den Skyldige, som slipper fri, faaer atter Leilighed til at stifte mere Ondt.

I Tim. 1, 10. Apostelen Paulus sætter Meenedere i Klasse med Manddrabere og de groveste Syndere.

§. 7. Vi maae ikke befatte os med Troldom, som er en overtroisk og ufornuftig Misbrug af Guds Navn eller Guds Ord, til at signe og maale, vise igien, eller til andre saadanne daarlige Konster, i den falske Indbildning, at man skal kunne derved helbrede syge Mennesker, eller sygt Qvæg, opdage Tyverie, afværge Skade og Uheld, eller andet deslige.

5 Mose B. 18, 10-12. Der skal ikke Nogen findes hos dig, som omgaaes med Spaadom, en Dagvælger, eller som agter paa Fugleskrig, eller en Troldkarl, eller som omgaaes med Manen,

eller som adspørger en Spaamand, eller er en Tegns-Udlæger, eller som gjør Spørgsmaal til de Døde; thi hvo som gjør disse Ting, er en Vederstyggelighed for Herren.

§. 8. a) Vi maae ikke misbruge Søndagen til uforødent Arbeide, efterdi denne Dag i Særdeleshed skal være helliget efter sin Bestemmelse til Andagt og gudelige Betragtninger.

Ps. 95, 1-2. Kommer, lader os synge med Fryd for Herren, lader os raabe af Glæde for vor Saligheds Klippe; lader os fremkomme for hans Ansigt med Taksigelse.

b) Det er billigt, og stemmer overeens med Guds Villie, at Søndagen overlades baade Menneskene og Kreaturerne til Hvile og Vederqvægelse fra deres Arbeide. Derfor beholder ogsaa denne Dag, som helligholdes af de Christne til Erindring om Christi Opstandelse, fremdeles Navn af Hviledag.

2 Mose B. 23, 12. I de sex Dage skal Du gjøre dine Gierninger, men paa den syvende Dag skal du hvile, paa det at din Øxe og dit Asen maae hvile, og din Tienesteqvindes Søn, og den Fremmede maae vederqvæges. 2 Mose B. 20, 8-11.

Anm. Pligterne, som høre til den udvortes Gudsdyrkelse, ere korteligen forklarede i andet og tredie Bud i Luthers Catechismus.

B.

Om Pligterne imod os Selv.

Vi ere pligtige at elske os selv, saa at vi fornemmeligen bære Omsorg for vor Siæls Lyksalighed, men ogsaa tillige have Omsorg for vort Legems sande Gavn, saavelsom for vor timelige Velfærds lovlige Befordring, i Overeenstemmelse med Guds Forskrift og Villie.

Matth. 6, 33. Jesus sagde: Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skulle og alle disse Ting tillægges Eder.

Anm. Mennesket elsker ikke sig selv paa den rette Maade, naar det søger allene at tilfredstille sine jordiske Begierligheder, uden at bekymre sig om Siælens Frelse, og uden at agte pa de Pligter, som bør udvises, enten imod Gud, eller imod andre Mennesker.

I. Omsorg for Siælen.

§. 1. Vi maae lade det være os magtpaaliggende, at vor Forstand kan vorde mere og mere oplyst ved nyttig Kundskab, især om Guds Villie og hans Raad til vor Salighed.

2 Petr. 3, 18. Voxer i vor Herres og Frelsers Jesu Christi Naade og Kundskab. Ordsp. 2, 10-11. I Cor. 14, 20.

§. 2. Vi bør ikke lade vore Villie regieres af nogen ond Tilbøielighed, men trachte efter at faae den bevæget, til at rette sig efter det, som Forstanden erkiender, at være sandt og tilbørligt efter Guds Ords Veiledelse.

Ordsp. 16, 32. Den, som hersker over sit Sind, er bedre, end den, der indtager en Stad. Gal. 5, 24.

§. 3. Vi maae ikke undskylde vore Feil, men heller stræbe, saasom Gud haver lært os ved Christum, at formindske og aflægge dem alt mere og mere.

2 Cor. 7, 1. Efterdi vi have saadanne Forjættelser, I Elskelige! lader os rense os selv fra al Kiødets og Aandens Besmittelse, og fuldende vor helliggjørelse i Guds frygt. I Joh. 1, 6.

§. 4. Vi bør omhyggeligen vaage over vor Samvittighed, at den ikke skal besværes med nogen vitterlig Overtrædelse.

Ap. G. 24, 16. Jeg øver mig selv, at have altid en uskadt Samvittighed for Gud og Mennesker.

§. 5. Vi maae ofte tænke paa Døden, som hastig kan overraske os, uden derfor at ængstes, eller fremdrage vort Liv i Sorg og Uro, men for at berede os i sand Gudfrygtighed til en salig Bortgang fra Verden.

2 Cor. 5, 8-9. Vi ere frimodige, og have mere Behagelighed, til at vandre bort fra Legemet og være hiemme hos Herren. Derfor, enten vi ere hiemme eller ikke hiemme, beflitte vi os paa, at være ham behagelige. Ps. 90, 12. Phil. 1, 23.

II. Omsorg for Legemet.

§. 1. Vi maae ikke forsætlig skille os selv ved Livet, som er den vigtigste Gave, Gud haver betroet os, eiheller frivilligen tilføie os selv nogen Skade paa Legeme og Helbred; thi derved giøres et forvovent Indgreb i Guds Herredømme over Menneskets Liv og Legeme; og Næsten berøves tillige den Hielp og Tieneste, som han havde Ret til at fordre af os; og man viser en Grumhed imod sig selv, som er saa gruelig, at der ikke findes Exempel derpaa blandt de vildeste Dyr.

Rom. 14, 7-8. Ingen af os lever sig selv, og Ingen dør sig selv: thi baade, dersom vi leve, da leve vi Herren, og dersom vi døde, da døde vi Herren. Derfor, hvad heller vi leve, eller vi døde, da høre vi Herren til. I Cor. 6, 19-20. I Sam. 31, 4. 2 Sam. 17, 23. Matth. 27, 5.

§. 2. Vi bør undflye al Umaadelighed i Mad og Drikke, som ikkun fordærver vor Sundhed, og ødelægger vor Formue, samt gjør os uskikkede, baade til at prise Gud, og til at forrette vor Gierning.

Luc. 21, 34. Jesus sagde: Vogter Eder selv, at Eders Hierter ikke nogen Tid besværes med Fraadserie og Drukkenskab. Rom. 13, 13.

Gal. 5, 21. Drukkenskab og Fraadserie regnes iblandt de Laster, om hvilke Apostelen Paulus siger, at de, som gjøre saadanne Ting, ikke skulle arve Guds Rige. Ordsp. 23, 20-21.

§. 3. Vi bør afholde os fra Horerie og al Løsagtighed, baade indvortes i Tanker, og udvortes i Gierning; thi herved fordærves Legemet, og Siælen besmittes, saa at den bliver uskikket til at tænke paa noget Godt, og taber al Lyst til Dyd og Gudfrygtighed, men røber desto mere sin urene Begiering i Ord og Gebærder til Andres Forargelse.

2 Mose B 20, 14. Herren sagde: Du skal ikke bedrive Hoer. Matth. 5, 27-28.

I Thess. 4, 3-5. Dette er Guds Villie, Eders Helliggiørelse, at I skulle skye Horerie, og at hver af Eder veed, at besidde sit Legeme i Hellighed og Ære, ikke i Begierligheds Brynde, som Hedningerne, der ikke kiende Gud.

Eph. 5, 3-5 Horerie og al Ureenhed, eller Gierrighed, nævnes end ikke iblandt Eder, som det sømmer de Hellige, og ublu Væsen og giækkelig Snak, eller letfærdig Skiemt, som Alt er utilbørligt men heller Taksigelse; thi dette vide I, at ingen Skiørlevner eller Ureen eller Gierrig, hvilken er en Afgudsdyrker, haver Arv i Christi og Guds Rige. I Cor. 6, 15-20.

Anm. I Luthers Catechismus er ved det siette Bud tilføiet en kort Forklaring over christelig Kydskhed, og i den siette Bøn gives Opmuntring, til at bede Gude om Naade og Kraft til at imodstaae ogsaa de Fristelser, som i denne Henseende kunne møde os.

III. Omsorg for vor timelige Velfærd.

§. 1. a) Vi maae stræbe, at forøge vor Velstand, baade med Flid i vort lovlige Kald, og ved en klog Sparsommelighed, saavel til Nytte for os selv, som for at kunde komme Andre til Hielp i deres Trang.

Ap. G. 20, 34-35. Apostelen Paulus siger til Epheserne: I vide selv, at disse Hænder have tient for min Nødtørft, og for dem, som ere med mig. Jeg viste Eder i alle Ting, at det bør os saaledes at arbeide, og komme de Skrøbelige til Hielp, og at ihukomme den Herres Jesu Ord, hvorledes han selv haver sagt: Saligt er det at give, hellere end at tage. I Tim. 6, 17-18.

b) I vor Stræbesomhed efter Velstand bør vi vogte os for at henfalde til ulovlig Vindesyge, eller til Gierrighed, og ei tragte efter Rigdom, som ofte misbruges til Hovmod og Overdaadighed.

I Tim. 6, 9-10. De, som ville vorde rige, falde i Fristelse og Snare og mange daarlige og skadelige Begieringer, som nedsænke Menneskene i Ødelæggelse og Fordærvelse; thi Pengegierrighed er en Rod til alt Ondt. Luc. 12, 15. I Cor. 6, 10.

§. 2. a) Vi maae tragte efter at forhverve os Ære, eller Agtelse og Tillid blandt vore Medmennesker, men ikke paa anden Maade, end ved Retskaffenhed og Flid i vort lovlige Kald.

Phil. 4, 8. Brødre, hvadsomhelst der er sandt, hvad der er ærbart, hvad der er retfærdigt, hvad der er reent, hvad der er elskeligt, hvad der har godt Lov, enhver Dyd og enhver hæder, derpaa giver Agt.

b) Om vi end have opnaaet al ønskelig Ære, bør vi ikke lade os henrive til Overmod eller Hoffærdighed, men stedse lægge Vind paa christelig Ydmyghed, som de, der vide, at de have Alting af Gud, samt desforuden ofte feile, og behøve Tilgivelse.

Gal. 5, 26. Lader os ikke have Lyst til forfængelig Ære, saa at vi trodse hverandre, og bære Avind mod hverandre. Rom. 12, 10.

I Petr. 5, 5. Smykker Eder med Ydmyghed; thi Gud staaer de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver han Naade. Matth. 23, 12. Ordsp.r. 29, 23.

§. 3. a) Vi maae nyde Fornøielse i Livet ved ordentlig Brug af de mange gode Ting, som Gud haver frembragt, baade til Gavn og til Glæde for sine Skabninger, da ogsaa vort Arbeide selv, naar vi tilbørligen forrette samme med et muntert Sind, skaffer os megen Behagelighed.

Ps. 31, 8. Jeg vil fryde mig, [Herre!] og være glad ved din Miskundhed. Phil. 4, 4. Ordsp. 17, 22.

b) I vore Fornøielser bør vi vogte os for at begaae noget, som enten strider mod Velanstændighed, eller mod Guds Befaling i hans Ord, og ei betragte dem som et Hovedmaal, men heller som en Frugt af vort Arbeide.

I Cor. 7, 31. De, der bruge denne Verden, [skulle være] som de, der ikke nyde den.

§. 4. a) Vi bør udvise Taalmodighed i vore Lidelser, saa at vi ikke blive mistrøstige, eller udbryde i ængstlige Klagemaal, men ere fornøiede med Guds behagelige Villie, i det faste Haab, at han ei paalægger os større Byrder, end han selv vil give os Kraft til at bære, og med den Forvisning, at vort sande Bedste skal efter hans Øiemærke derved befordres. Ebr. 10, 35-36. Kaster ikke Eders Frimodighed bort, hvilken haver en stor Belønning; thi I have Taalmodighed behov, at, naar I have giort Guds Villie, I da kunne faae Forjættelsen. Rom. 8, 18.

b) Vore Lidelser kunne ofte reise sig fra en eller anden Aarsag paa vor egen Side. Men Gud lader dem møde os i den viseste Hensigt, for at gjøre os opmærksomme paa vore Feil, og lede os til Bedring, saavel som for at afdrage vort Sind destomere fra Verdens Forfængelighed, og lære os, at søge vor kiereste Glæde i Samfund med ham ved Bøn og Andagt.

Ebr. 12, 5-6. Min Søn! Agt ikke Herrens Revselse ringe, vær ikke heller forsagt, naar han tugter dig; thi hvem Herren elsker, den revser han. Ps. 119, 67. Rom. 5, 3-5.

§. 5. Vi maae skye al Lediggang, som er en Aarsag til meget Ondt, og vogte os for at blive vore Medmennesker til Byrde, men derimod ved flittig Arbeidsomhed, enhver i sit Kald, forhverve os vort Ophold; da Gud haver forlenet os vore Kræfter i det Øiemærke, at vi skulle bruge dem til at fremme baade vort eget og Andres Gavn.

I Thess. 4, 10. 11-12. Vi formane Eder, kiere Brødre! at søge Ære i at leve stille, og varetage hver sin Gierning, og arbeide med Eders egne Hænder, saasom vi have budet Eder, paa det I maae omgaaes sømmeligen med dem, som ere uden for, og ikke trænge til Nogen. 2 Thess. 3, 11-12. I Petr. 4, 11.

C.

Om Pligterne imod Næsten.

Vi ere skyldige at elske vor Næste, ligesaa oprigtig, som vi elske os selv, og til den Ende maae vi gøre det samme imod ham, som vi ønske, at han vilde gjøre imod os. Derfor bør vi ogsaa have Omsorg, saavel for hans Siæl, som for hans Legeme og hans timelige Velfærd.

Matth. 7, 12. Jesus sagde: Alt hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre imod Eder, det samme gjører ogsaa I mod dem; thi saadan er Loven og Propheterne. 3 Mose B. 19, 18.

Anm. Enhver, som er Menneske, er tillige vor Næste og haver Ret til at fordrø Kierlighed af os, som vor Broder, enten han er en Indfødt eller en Udlænding, en Christen eller en Jøde, en Tyrk eller en Hedning, en Ven eller en Uven, høi eller lav, rig eller fattig; og naar han behøver Hielp af os, ere vi pligtige, uden Forskiel, at bevise ham den efter bedste Evne. Luc. 10, 25-37. Ap. G. 17, 26.

I. Omsorg for Næstens Siæl.

§. 1. Vi bør, saavidt det kan skee, antage os vor Næstes Veiledelse til et bedre Liv i den tilkommende Verden, og derfor komme ham til Hielp, baade med nyttig Underviisning, og gode Formaninger, saavelsom med kierlig Advarsel, og fremfor Alt med godt Exempel, fordi Christus haver forløst ham, ligesom os, i det Øiemærke, at han skulde være vor Medarving til den evige Lyksalighed.

Jak. 5, 19-20. Brødre! dersom Nogen iblandt Eder er faret vild fra Sandheden, og Nogen omvender ham, den vide, at hvo som omvender en Synder fra hans Veis Vildfarelse, han frelser en Siæl fra Døden og skiuler Synders Mangfoldighed. I Thess. 5, 14. Ebr. 10, 14.

§. 2. Vi bør vogte os for, at svække Lysten hos vor Næste til det Gode, og derfor ei give ham Forargelse, enten ved syndige Ord, eller ved syndigt Forhold, eiheller forføre ham til Ondt, enten ved Trusler, eller Tillokkelser og falske Forestillinger.

Luc. 17, 1-2. Jesus sagde til Disciplene: Det er umueligt, at Forargelser ei skulle komme; men vee den, ved hvilken de komme! Det var bedre for ham, om en Møllesteen blev hængt om hans Hals, og han blev kastet i Havet, end at han skulde forarge Een af disse Smaa.

2 Tim. 3, 13. Onde Mennesker og Bedragerere fare frem til det Værre; de forføre og forføres.

§. 3. a) Vi bør ikke lade os optænde til bitter Vrede imod vor Næste, eller fatte Had til ham, og tragte efter Hevn, naar han forseer sig imod os, at ikke Græmmelse skal plage hans Siæl, og fortære ham.

Eph. 4, 26. 27. 31. Blive I vrede, da synder ikke; Solen gaae ikke ned over Eders Fortørnelse. Giver ei heller Diævelen Rum. Al Bitterhed, og Hidsighed, og Vrede og Skrigen og Bespottelse blive langt fra Eder, med al Ondskab.

I Joh. 3, 15. Hver, som hader sin Broder, er en Manddraber, og I vide, at ingen Manddraber haver det evige Liv blivende i sig. Jak. 1, 19-20.

b) Det er christeligt Pligt, at vi maae bære over i Sagtmodighed med vor Næstes Skrøbelighed, som haver forseet sig imod os, og tilgive ham, ligesom Gud tilgiver os selv for Christi Skyld, da vi tillige bør søge, saavidt mueligt, at bringe ham til bedre Eftertanke ved kierlig Overtalelse, for at afdrage ham fra videre Synd.

Marc. 11, 25-26. Jesus sagde: Forlader, dersom I have Noget imod Nogen, at ogsaa Eders Fader, som er i Himlen, maa forlade Eder Eders Overtrædelser. Men dersom I ikke forlade, da skal Eders Fader, som er i Himlen, heller ikke forlade Eder Eders Overtrædelser.

Col. 3, 12-13. Ifører Eder da, som Guds Udvalgte, hellige og Elskte, inderlig Barmhiertighed, Godhed, Ydmyghed, Sagtmodighed, Langmodighed, saa I fordrage hverandre, og tilgive hverandre, dersom Nogen haver Klagemaal imod Nogen; ligesom og Christus tilgav Eder, saaledes og I.

§. 4 a) Vi bør end ikke hade eller forfølge vore Fiender, som enten hemmeligen eller aabenbare ville tilføie os Skade, og ingenlunde tage os selv til Rette imod dem, for ei at styrke dem destomere i Ondskab til deres Siæls fordærvelse.

Rom. 12, 14. 17. 19. Velsigner dem, som forfølge Eder, velsigner, og forbander ikke. – Betaler ikke Nogen Ondt for Ondt. – Dersom det er mueligt, da haver Fred med alle Mennesker, saavidt det staaer til Eder. Hevner Eder ikke selv.

b) Naar vore Fiender tragte efter at skade vort Liv, eller forstyrre vor Velfærd, og berøve os vort gode Navn og Rygte, maae vi søge Beskyttelse imod dem ved de offentlige Love, men bør dog ellers altid være færdige, til at forlige os med dem, samt bede for dem, og tiene dem efter Evne, saafremt de behøve vor Hielp, ligesom Gud haver ved Christum beviist os Medlidenhed, og vil for hans Skyld tilgive os selv.

Matth. 5, 25. 44-45. Jesus sagde: Vær snart velvillig mod din Modstander, medens du er med ham paa Veien. – Jeg siger Eder: elsker Eders Fiender, velsigner dem, som Eder forbande, gjører dem godt, som Eder hade, og beder for dem, som gjøre Eder Skade, og forfølge eder, paa det I skulle vorde Eders Faders Børn, som er i Himlen. Rom. 13, 3-4.

Rom. 12, 20-21. Dersom din Fiende hungrer, da giv ham Mad; tørster han, da giv ham Drikke. – Lad dig ikke overvinde af det Onde, men overvind det Onde med det Gode. Rom. 5, 8-10.

§. 5. a) Vi har ingen Ret, til at fordømme noget Menneske for hans urigtige Meningers Skyld, eller fordi han bekiender sig til en anden Religion; men som christelige Mennesker bør vi overgive vore vildfarende Brødre til Guds Barmhiertighed, og glæde os ved Haabet om deres Frelse for Christi Skyld, naar de ellers have vandret i Retsindighed, efter den Kundskab, hvortil Leilighed var givet dem.

Ap. G. 10, 34-35. Jeg befinder i Sandhed, at Gud anseer ikke Personer; men hvo iblandt alle Folk, som ham frygter og gjør Retfærdighed, er ham behagelig. Rom. 14, 4. 10. 13.

b) Vi bør ingenlunde fatte Mistanke om nogen besynderlig grov Forbrydelse hos de Mennesker, som ere hiemsøgte med Vanheld og ulykkelige Tilfælde, da Gud efter sit vise Raad uddeler Sorg og Glæde, til hvem han vil, uden Hensigt til Straf, men heller til Advarsel for Andre.

Luc. 13, 2-3. Jesus sagde: Mene I, at disse Galilæer vare Syndere fremfor alle andre Galilæer, fordi de lede dette? Nei, siger jeg Eder. Men dersom I ikke omvende Eder, da skulle I alle ligeledes omkomme. Joh. 9, 1-3.

II. Omsorg for Næstens Legeme.

§. 1. Vi maae ikke lægge voldsom Haand paa vor Næste, enten for at skille ham ved Livet, eller skade hans Legeme og Helbred; thi herved berøves ham den største Gave, som Gud haver forlenet ham paa Jorden, og denne Uretfærdighed er i saa høi Grad vederstyggelig for Gud, at han ogsaa her i Verden vil have den straffet ved Øvrighedens Foranstaltning.

2 Mose B. 20,13. Herren sagde: Du skal ikke ihjelslaae. Gal. 5, 20-21.

I Mose B. 9, 6. Hvo som udøser Menneskets Blod, ved Mennesket skal hans Blod udøses; thi Gud gjorde Mennesket i sit Billede. Rom. 13, 3-4.

§. 2. Vi bør ikke paalægge vor Næste mere Arbeide, end han kan udholde, for ei at svække hans Kræfter, og heller ikke paaføre ham krænkende Sorg, hvorved hans Sundhed og Liv kan sættes i Fare.

Tit. 3, 1. 2. Paamind dem, ikke at bespotte Nogen, ikke være kivagtige, men billige, og bevise al Sagtmodighed mod alle Mennesker.

§. 3. Vi bør advare vor Næste mod det, som er ham skadeligt, og raade ham til hans Bedste, at han ei ved Uforsigtighed skal forkorte sit Liv, samt ellers gaae ham tilhaande efter Evne, og aldeles ikke unddrage ham vor Bistand i paakommende Nød.

Phil. 2, 4. Enhver see ikke paa Sit, men Enhver ogsaa paa Andres. Ordspr. 12, 15.

Anm. Vore Pligter i Henseende til Næstens Liv og Legeme forklares korteligen i det femte Bud i Luthers Catechismus.

III. Omsorg for Næstens timelige Velfærd.

§. 1. a) Vi bør ikke paa nogen Maade give Anledning til, at vor Næste skal lide Tab paa sit Gods, eller sin Formue, som er hans Eiendom, hvilken Gud haver forlenet ham til hans Velfærds Befordring; men heller drage Omsorg for, at han maae beholde samme uformindsket.

2 Mose B. 20, 17. Herren sagde: Du skal ikke begiære din Næstes Huus.

b) Ingen maa stjæle fra sin Næste, eller hemmeligen skille Næsten ved Noget af det, som hører ham til, imod hans Villie og Vidende.

2 Mose B. 20, 15. Herren sagde: Du skal ikke stjæle.

c) Ingen maa røve fra sin Næste, eller fratage Næsten med Vold, hvad ham tilhører. I Cor. 6, 9. 10. Hverken Tyve eller Røvere skulle arve Guds Rige.

d) Ingen maa bedrage sin Næste, eller tilvende sig Noget af Næstens Eiendom paa en underfundig Maade, enten ved falsk Vægt og Maal, eller ved slette Vare, eller ved ubillig Aager, eller ved anden saadan Svig og Uredelighed.

I Thess. 4, 6. Ingen skal undertrykke eller forfordele sin Broder i nogen Handel; thi Herren er Hevner over alt Saadant. Ordspr. 11, 1.

e) Ingen maa søge at fravende sin Næste hans Folk eller Fæe paa ulovlig Maade, enten ved Trussel eller Trædskhed, Næsten til Fornærmelse.

2 Mose B. 20, 17. Herren sagde: Du skal ikke begiære din Næstes Hustrue, eller hans Svend, eller hans Pige, eller hans Øxe, eller hans Asen, eller Noget, som hører din Næste til.

§. 2. a) Vi bør i alle Dele lade vor Næste vederfares, hvad Ret er, og aldeles ikke begaae nogen Uret imod ham, enten han er rig eller fattig, stor eller ringe, da baade Guds Ord og

den sunde Fornuft forbyder os, at handle anderledes imod andre Mennesker, end vi ville, at de skulle handle imod os.

Matth. 5, 20. Jesus sagde: Uden Eders Retfærdighed overgaaer de Skriftkloges og Pharisæers, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige.

Matth. 7, 12. Es. 1, 17.

b) Hvo som har Magt over Andre, maa ikke misbruge samme til at undertrykke eller fornærme dem, men skal bruge den til at hielpe dem, og staae dem bi.

Ordspr. 14, 31. Hvo som fortrykker den Ringe, forhaaner den, som skabte ham; men hvo som forbarmer sig over en Fattig, ærer ham.

c) Vi maae ingenlunde forholde dem deres tilbørlige Løn, som arbeide for os, men skulle give dem, hvad de fortiene, i rette Tid.

Jak. 5, 4. See! Arbeidernes Løn, som høstede Eders Marker, hvilken I have forholdet, skriger, og Høstfolkenes Raab ere komne ind for den Herre Zebaoths Øren.

d) Vi bør holde vor Næste skadesløs, dersom vi paa nogen Maade have fornærmet ham, og redeligen erstatte ham sit Tab.

I Sam. 12, 3. Propheten Samuel traadte frem for Folket, og sagde: See! her er jeg, svarer imod mig for Herren og for hans Salvede: hvis Oxen jeg har taget og hvis Asen jeg har taget, og hvem jeg har gjort Vold, hvem jeg har fortrykt og af hvis Haand jeg har taget Forsoning, at jeg har skiult mine Øine derfor; saa vil jeg give Eder det igien. Luc. 19, 8. Ezech. 33, 15.

e) Vi bør ikke misunde vor Næste det Gode, som Guds Forsyn lader ham vederfares, men glæde os over, at det gaaer ham vel.

Jak. 3, 16. Hvor Nid og Trætte er, der er Forvirring og al ond Handel.

f) Vi bør ikke lyve for vor Næste og indbilde ham falske Ting, hvorved han selv eller Andre kunde bringes i adskillige Forlegenhed.

Eph. 4, 25. Aflægger Løgn og taler Sandhed, hver med sin Næste, efterdi vi ere hverandres Lemmer.

§. 3 a) Vor Næstes Ære bør vi ingenlunde fornærme, men derimod anvende alt lovligt, hvad som staaer i vor Magt, for at skaffe Næsten al den Agtelse, han fortienet; efterdi et godt Navn og Rygte er en stor Lyksalighed i Livet, som ei kan undværes, uden mærkelig Afbræk, saavel i vort Kald, som i vore øvrige Omstændigheder.

Rom. 13, 7. Betaler Alle, hvad I ere dem skyldige: -- den Ære, som I skyldte Ære. I Petr. 2, 17.

b) Vi maae ikke ved Bagtalelse sætte vor Næste i et ondt Rygte, og derved formindske hans Agtelse.

Jak. 4, 11. Taler ikke ilde om hverandre, Brødre! Hvo som taler ilde om sin Broder, og dømmer sin Broder, taler ilde om Loven, og dømmer Loven.

c) Vi maae ikke dømmen ilde om vor Næste, saa længe han ei ved aabenbare onde Handlinger røber sin onde Tænkemaade.

Matth. 7, 1-3. Jesus sagde: Dømmer ikke, paa det at I ikke skulle dømmes; thi med hvad Dom, I dømmen, skulle I dømmes, og med hvad Maal I maale, skal Eder igien maales. Men hvi seer Du Skiæven, som er i din Broders Øie, men Bielken i dit Øie, bliver du ikke vaer?

d) Vi bør ikke vise Foragt imod vor Næste, enten i Ord, eller Gebærder, om han er nok saa ringe og uanseelig.

Matth. 18, 10. Jesus sagde: Seer til, at I ikke foragte Een af disse Smaa. Ordsp. 14, 21.

e) Vi bør ikke udsprede vor Næstes Feil, men meget mere skiule dem, og heller undskyldte, end dadle ham, naar han lastes af andre.

I Petr. 4, 8. Haver for alle Ting en inderlig Kierlighed til hverandre; thi Kierligheden skal skiule Synders Mangfoldighed. Ordsp. 10, 12.

§. 4. a) Dersom vor Næste er i Trang, bør vi redeligen komme ham til Hielp, og gjøre alt, hvad os er mueligt, for at lindre hans Kummer, samt forebygge hans Ødelæggelse, da vi maae betænke, at en lige Trang kan letteligen komme over os selv, og at vi da gjerne vilde have den afhiulpet ved Andres Understøttelse.

Ebr. 13, 16. Glemmer ikke at gjøre vel og at meddele; thi saadanne Offere behage Gud vel.

b) En Christen er efter Christi Exempel, og for hans Skyld, i høieste Maade forpligtet, til at udvise Barmhertighed mod de virkelig Nødlidende, som enten formedelst Svaghed og Alderdom ei selv kunne forhverve deres Ophold, eller som med al deres Stræbsomhed ikke formaae, at skaffe dem selv og Deres tilstrækkelig Pleie, eller som i en umyndig og hielpeløs Alder savne al anden Tilflugt.

Matth. 25, 35-40. Paa Dommens Dag vil Jesus høitideligen erklære til de Gudfrygtiges Hæder og Opmuntring: Jeg var hungrig, og I gave mig at æde; jeg var tørstig, og I gave mig at drikke; jeg var fremmed, og I toge mig til Eder; jeg var nøgen, og I klædte mig; jeg var syg, og I besøgte mig; jeg var i Fængsel, og I kom til mig. Hvad I have gjort mod Een af disse mine mindste Brødre, have I gjort mod mig. Es. 58, 7. Ordsp. 19, 17. Rom. 12, 13-15.

c) Ørkesløse Tryglere, som have Evne til at ernære sig selv paa lovlig Maade, men ikke ville, bør ikke nyde Almisser, men skulle henvises til ordentligt Arbeide.

2 Thess. 3, 10-12. Der vi vare hos Eder, bøde vi Eder, at dersom Nogen ikke vil arbeide, bør han heller ikke æde. Vi høre nemlig, at Nogle omgaaes uskikkeligen iblandt Eder, og arbeide ikke, men tage sig unyttig Handel for. Saadanne byde og formane vi ved vor Herre Jesum Christum, at de skulle arbeide i Stilheden, og æde deres eget Brød.

d) Vi bør oprigtigt tage Deel i vor Næstes Sorg, ved at trøste, opmuntre og staae ham bi, med al Redebonhed.

I Thess. 5, 14. Trøster de Kleinmodige, ophiælper de Skrøbelige, værer langmodige mod Alle. Rom. 12, 15.

e) Dersom vor Næste indvikles i Tvistigheder, bør vi gjøre os Umage for, at bilægge dem i Mindelighed, og derved afværge den Skade, som ellers kunde befrygtes.

Matth. 5, 9. Jesus sagde: Salige ere de Fredsommelige, thi de skulle kaldes Guds Børn. Ordsp. 12, 10.

Anm. Vore Pligter i Henseende til Næstens Formue og gode Navn, samt Folk og Fæe, indbefattes korteligen i det syvende, ottende, niende og tiende Bud i Luthers Catechismus.

D.

Om Pligterne i enkelte Stænder.

Foruden de almindelige Pligter, som Menneskene have at iagttage, saavidt de ere Mennesker, gives der ogsaa nogle besynderlige Pligter, som paaligge dem i Særdeleshed efter den Stand, og det Kald, i hvilket Gud haver sat dem.

I Petr. 4, 11. Tiener Nogen i Menigheden, han tiene som af den Formue, hvilken Gud forlener, at Gud maa æres i alle Ting formedelst Jesum Christum.

I. Mand og Hustrue.

§. 1. Efter Guds Befaling skal een Mand være forbundet i Ægteskabet med een Hustrue, som begge maae have den oprigtigste Kierlighed til hverandre, og sørge omhyggeligen

for hverandres timelige og evige Lyksalighed, samt bede med hverandre, og for hverandre, og leve tilsammen i stedsevarende Forbindelse, indtil Døden adskiller dem. Matth. 19, 4-6. Jesus siger: Have I ikke læst, at den som skabte Menneskene af Begyndelsen, han skabte dem Mand og Qvinde; og han sagde: derfor skal et Menneske forlade Fader og Moder, og blive fast hos sin Hustrue, og de To skulle være til eet Kiød. – Hvad Gud haver tilsammenføjet, skal Mennesket ikke adskille.

§. 2. Manden bør i Særdeleshed elske sin Hustrue som sig selv, ære hende, og være hende troe, sørge for hendes Underholdning, lede hende ved gode Raad, og bære over med hendes Svagheder i Kierlighed.

Eph. 5, 28. Mændene ere skyldige, at elske deres Hustruer som deres egne Legemer; hvo, som elsker sin Hustrue, elsker sig selv.

I Petr. 3, 7. I Mænd! lever med Eders Hustruer, som med den svagere Deel, med Forstand, og beviser dem Ære, da de ogsaa ere Medarvinger til Livets Naadegave.

Ebr. 13, 4. Ægteskabet være hæderligt hos Alle, og Ægtesengen ubesmittet; men Skiørlevnere og Hoerkarle skal Gud dømme.

§. 3. Hustruen bør i Særdeleshed elske sin Mand med inderlig Hengivenhed, være ham tro, og lydige af Kierlighed, samt bestyre Huusvæsenet med Flid og Klogskab, og ellers gaae ham tilhaande med velvilligt Raad og redebond Hielp.

Eph. 5, 22-23. I Qvinder! værer Eders egne Mænd underdanige, som Herren; thi Manden er Qvindens Hoved, ligesom og Christus er Menighedens Hoved.

Tit. 2, 4-5. Apostelen Paulus vil have de unge Qvinder anførte til, at elske deres Mænd, og at elske deres Børn, at være sindige, kydske, huuslige, velvillige, deres egne Mænd underdanige, at Guds Ord ikke skal bespottes.

II. Forældre og Børn.

§. 1. a) Forældre skulle opdrage deres Børn i Gudfrygtighed, saa at de fra Ungdommen lære at kiende Gud, elske og ære ham, saavel som at skye Lasterne, fordi de ere Gud mishagelige, og lægge Vind paa Dyd, fordi den er Gud behagelig, samt ellers at sætte deres Haab og Tillid allene paa Guds Barmhertighed for Jesu Christi Skyld.

Eph. 6, 4. I Fædre! opirrer ikke Eders Børn, men opføder dem i Tugt og Herrens Formaning.

b) Til god Opdragelse hører ogsaa dette, at Børnene anføres til Flittighed, saavel i Skolen som Hiemme, samt til Tarvelighed, Reenlighed, Lydighed, og til at følge Sandhed uden Forstillelse, da Forældrene tillige bør foregaae dem med et godt Exempel, og ellers ikke tilsidesætte fornøden Revselse, naar Intet udrettes ved Formaninger.

Ordspr. 13, 24. Hvo som elsker sit Barn, tugter det tidlige. I Sam. 3, 10-14. 4, 12-22.

§. 2. Børnene skulle ære og lyde deres Forældre, lade sig styre af dem til det Gode, elske, takke og tiene dem, og forskaffe dem Glæde ved god Opførsel.

2 Mose B. 20, 12. Herren sagde: Ær din Fader og din Moder, paa det dine Dage kunne forlænges i Landet.

Eph. 6, 1-3. I Børn! lyder Eders Forældre i Herren; thi dette er Ret. Ær din Fader og Moder, (hvilket er det første Bud med Forjættelse), at det maa gaae dig vel, og du maa leve længe paa Jorden. 2 Sam. 18, 6-18. Ordspr. 23, 22-25.

III. Hosbond og Tienestetyende.

§. 1. a) Hosbond og Madmoder bør antage sig deres Tienestyendes Velfærd, og helst med det Gode holde dem til Lydighed, Flittighed og Orden i deres Arbeide, samt ellers give

dem forsvarlig Kost og Løn, og ei forglemme, at sørge for deres Oplysning og Forbedring til Salighed, saavel som for deres Pleie, især i Sygdom og Alderdom.

Col. 4, 1. I Herrer! beviser Eders Tienere det, som ret og billigt er, vidende, at I og have en Herre i Himlen.

b) Hverken Husbond eller Madmoder bør mishandle deres Tienestefolk med bittre Skielsord, eller anden utilladelig voldsom Adfærd; ligesaa bør de heller ikke fornærme dem ved ubillig Mistanke, eller drive dem over Evne, men de skulle have Taalmodighed med deres Skrøbeligheder.

Eph. 6, 9. I Herrer! lader Trusel fare, vidende, at I ogsaa selv have Eders Herre i Himlen, og hos ham er ikke Persons Anseelse.

§. 2. Tienestefolk skulle bevise al Troskab, Lydighed, Kierlighed og Ærbødighed mod deres Husbond og Madmoder, samt flittig gjøre deres Gierning, uden Knur eller Svig, som for Guds eget Aasyn.

Tit. 2, 9-10. Forman Tienere, at være deres Herrer underdanige, velbehagelige i alle Ting, og ikke sige imod, ikke besvige, men bevise al god Troskab, at de kunne pryde Guds vor Frelsers Lærdom i alle Ting. Eph. 6, 5-8.

IV. Øvrighed og Undersaatter.

§. 1. a) Øvrigheden har Rettighed efter Guds Ord, til at kræve Lydighed i alt det, som tiener til almindeligt Bedste, og ikke strider imod Guds Befalinger.

Rom. 13, 1-2. Hvert Menneske være de foresatte Øvrigheder underdanigt; thi der er ikke Øvrighed uden af Gud, men de Øvrigheder, som ere, haver Gud beskikket; saa at, hvo som sætter sig mod Øvrigheden, imodstaaer Guds Anordning; men de, som imodstaae, skulle faae deres Dom.

Ap. G. 5, 29. Da den jødiske Øvrighed krævede Lydighed i det, som ei kunde bestaae med en god Samvittighed, svarede Apostlene: Man bør adlyde Gud meer end Menneskene.

b) Det paaligger Øvrigheden efter Guds Befaling, at vaage over Undersaatternes Velfærd, og befæste den ved gode Love, samt beskytte de Gode, men straffe de Onde, og forhielpe enhver til sin Ret, uden Persons Anseelse.

Rom. 13, 3-4. De Regierende ere ikke til Skræk for gode Gierninger, men for onde. Vil du da ikke frygte for Øvrigheden, saa gjør det, som godt er, og du skal have Roes af den: thi den er en Guds Tiener dig til Gode; Men dersom du gjør det, som ondt er, da frygt dig; thi den bærer ikke Sværdet forgiæves; den er en Guds Tiener, en Hevner til Straf over den, som gjør det Onde. 5 Mose B. 1, 16-17. Ordsp. 22, 22-23.

§. 2. Undersaatterne maae være Øvrigheden og dens Anordninger lydige for Guds Skyld, samt uden Svig erlægge deres Afgifter, som udfordres til Landets almindelige Bedste og Forsvar, og vise Ærbødighed, Føielighed og Troskab mod Øvrigheden, og bede for den.

Rom. 13, 5-7. Det er fornødent, at være underdanig, ikke allene for Straffens, men ogsaa for Samvittighedens Skyld. Derfor betale I dem ogsaa Skat; thi de ere Guds Tienere, som just skulle tage vare paa dette. Betaler derfor Alle, hvad I ere dem skyldige: den, som I ere Skat skyldige, Skat; den, som Told, Told; den, som Frygt, Frygt; den, som Ære, Ære.

I Petr. 2, 13-14. Værer al menneskelig Orden underdanig for Herrens Skyld: være sig en Konge, som den Ypperste, eller Befalingsmænd, som de, der sendes af ham, til Straf over Misdædere, men dem til Lov, som gjøre Godt. I Tim. 2, 1-2.

V. Lærere og Tilhørere.

§. 1. a) Kirkens Lærere skulle forkynde Guds Ord i Retsindighed, og med Iver til Opbyggelse, formane og advare uden Persons Anseelse, lade Ungdommens frugtbare Underviisning være sig høilig magtpaaliggende, og alvorligen trakte efter, at befordre deres Tilhøreres Fremgang i sand Gudfrygtighed til evig Saliggjørelse.

Tit. 1, 9. En Biskop bør holde fast ved det sande Ord efter Underviisningen, at han kan være mægtig til, baade at formane ved den sunde Lærdom, og at overbevise dem, som sige imod. I Petr. 5, 2-3.

b) Lærerne bør i deres Levnet foregaae Tilhørerne med godt Exempel, bevise dem alt Venskab og Sagtmodighed, bede for dem, og pryde Lærdommen ved deres egen Ustraffelighed.

I Tim. 3, 2-3. Det bør sig en Biskop, at være ustraffelig, een Qvindes Mand, aarvaagen, sindig, tugtig, giæstfri, beqvem til at lære Andre; ikke hengiven til Viin, ikke til Slagsmaal, ikke til slet Vinding; men billig, ikke kivagtig, ikke penge gierrig.

§. 2. Skolelærerne bør indprente Ærbødighed og Kierlighed til Gud og Christum i de Børns Hierter, som ere dem anbettede, tydeligen forklare dem, hvad der skal læres, og holde dem til Flittighed, Høviskhed og gode Sæder, da der i Ungdommen skal lægges Grundvold til Menneskets paafølgende Lyksalighed baade i Tid og Evighed.

Ordspr. 22, 6. Oplær den Unge efter hans Veis Beskaffenhed; ogsaa naar han bliver gammel, skal han ikke vige derfra.

§. 3. Tilhørerne bør udvise Lyst til Guds Ord, og redeligen følge deres Læreres Formaninger, som derpaa grunde sig, samt bevise dem al Agtelse og Kierlighed, og villigen give, hvad dem tilkommer, til deres vedbørlige Underholdning.

Ebr. 13, 17. Lyder Eders Veiledere, og værer dem hørige; thi de vaage over Eders Siæle, som de, der skulle gjøre Regnskab, at de kunne gjøre dette med Glæde, og ikke sukkende; thi dette er Eder ikke gavnligt.

Gal. 6, 6. Den, som undervises i Ordet, skal dele alt Gode med den, som underviser ham. I Thess. 5, 12-13.

Am. Forældres og Børns, samt Hosbonders og Tienestetyendes, ligesom Øvrighedens og Undersaatternes indbyrdes Pligter mod hverandre, berøres korteligen i det fjerde Bud i Luthers Catechismus, og i Huustavlen, hvor ogsaa Lærernes og Tilhørernes Pligter foreskrives. I det siette Bud og i Huustavlen indskiærpes Ægtefolks Pligter mod hverandre.

=====

Syvende Kapitel.

Om Hielpemidlerne til Troens Bestyrkelse og Gudfrygtigheds Fremvæxt.

[Om Naademidlerne]

I. Guds Ord.

§. 1. Gud har ladet os undervise i sit Ord om alt sit Raad og sin Villie til vor Forbedring og Frelse; men dette hans Ord indeholdes saavel i det gamle, som i det nye Testamente. Ebr. 1, 1. Efterat Gud fordum havde talet mange Gange, og paa mange Maader til Fædrene ved Propheterne, saa haver han i disse sidste Dage talet til os ved Sønnen.

Joh. 17, 8. Jesus bevidner i Bønnen til sin himmelske Fader: De Ord, som du haver givet mig, haver jeg givet dem, og de have annammet dem, og kiendt i Sandhed, at jeg udgik fra dig, og de have troet, at du haver udsendt mig.

Anm. a) Jesus havde lovet sine Disciple, at den hellig Aand skulde sendes dem, for at lære dem alle Ting, og minde dem om Alt, hvad han havde lært dem. Joh. 14, 26. Dette er ogsaa skeet paa den første Pinsedag, efter hans Himmelfart, da de Alle blev opfyldte af den hellig Aand, og begyndte at tale med fremmede Tungemaal, ligesom Aanden gav dem at tale. Ap. G. 2, 4.

b) Vi behøve ikke, paany at underrettes om Guds Raad og Villie ved nogen Slags ny Aabenbarelse, fordi det Guds Ord, vi have, indeholder Alt, hvad os i sliig Henseende kan være fornødent. Ap. G. 20, 20-21.

c) Om Nogen vilde nu foregive, at han havde annammet en ny guddommelig Aabenbarelse, burde vi ingenlunde fæste Troe til ham, efterdi Gud ingensteds har lovet, at sende nye Propheter til Verdens Oplysning. Gal. 1, 8-9.

§. 2. Det er vor Pligt, flittig at ransage Guds Ord, for deraf at lære, hvad vi bør undflye, saavelsom hvad vi bør agte paa, da Gud ellers maa kræve os til Regnskab for vor Uvidenhed, og for de Overtrædelser, som vi i Følge deraf have begaaet.

Ps. 119, 9-11. David spørger: hvorved skal en Ung holde sin Stie reen? og svarer sig selv: at han holder sig, [Herre!] efter dit Ord. – Jeg giemte dit Ord i mit Hierte, paa det jeg ikke skal synde imod dig.

Anm. Naar Tid kan levnes fra andet Arbeide, er det godt, at man dagligen anvender enten en eller anden Time til Skriftens Læsning. Men om Søn- og Helligdage skal en Christen, som elsker Guds Ord, ikke savne Leilighed til at læse det. Og det er altid mere gavnligt, at bygge sin Troe paa egen Granskning i Guds Ord, ligesom fordum Beroenserne gjorde, Ap. G. 17, 11, end at berolige sig allene ved Lærernes Vidnesbyrd.

§. 3. a) I Guds Ord forekomme mange Exempler baade paa Dyd og Udyd, som bør tages til Eftertanke, da disse efter Guds Villie ere optegnede, deels til et Mønster, og deels til Advarsel for os.

Jak. 5, 10. Tager Propheterne, hvilke have talet i Herrens Navn, til Exempel paa at lide Ondt, og at være taalmodige. Ebr. 6, 12. I Cor. 4, 16.

2 Petr. 2, 6. Herren gjorde Sodomæ og Gomorræ Stæder til Aske og fordømte dem til Ødelæggelse, saa han satte dem til en Exempel for dem, som i Fremtiden leve ugudeligen.

b) Vi bør i Særdeleshed agte nøie paa Jesu Christi, vor Frelzers, eget hellige Levnet, og stedse beholde hans Exempel for Øine til Efterfølgelse.

Matth. 11, 29. Jesus sagde: Lærer af mig, thi jeg er sagtmodig og ydmyg af Hiertet.

I Petr. 2, 21. Christus haver og lidt for os, efterladende os et Exempel, at I skulle efterfølge hans Fodspor.

Anm. Jesus Christus kan ikke være vort Mønster, forsaavidt han er Guds Søn, kommet til Verden, for at frelse Syndere, og har bekræftet sin guddommelige Sendelse ved Mirakler, samt hengivet sig selv i Døden til et Forsonings-Offer for al Verdens Overtrædelse; men vi bør trage efter at ligne ham i alle de Dyder, som kunne passe med vor Tilstand, og ere muelige for Mennesker at udøve.

§. 4. a) Guds Ords flittige Brug, med Andagt og Lærelyst, er det rette Middel, ved hvilket en troende Christen kan vorde dagligen meer og meer forfremmet og bekræftet i sand Gudfrygtighed, under den hellig Aands medvirkende Naade.

2 Tim. 3, 16-17. Den ganske Skrift er indblæst af Gud, og nyttig til Lærdom, til Overbeviisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed, at det Guds Menneske maa være fuldkomment, dygtiggjort til al god Gierning.

b) Vor Forstand kan efterhaanden indsamle alt større og større Kundskab af Guds Ord til aandelig og frugtbar Oplysning.

2 Tim. 3, 15. Du kiender fra Barndom af den hellige Skrift, som kan gjøre dig viis til Salighed ved Troen paa Christum Jesum. Joh. 5, 39. Ps. 119, 104-105.

c) Vor Villie maa kraftig bevæges ved de mange dyrebare Formaninger og Advarsler, som indeholdes i Guds Ord, til at skye det Onde, og fatte Lyst til det Gode, samt opvækkes til Flid i Pligternes Udøvelse.

Luc. 8, 15. Jesus sagde: Hvilke, naar de høre Ordet, beholde det i et smukt og godt Hierte, og bære Frugt deraf i Taalmodighed. Joh. 8. 31-32.

d) Vort Sind kan i alle Livets Omstændigheder finde Trøst og Beroligelse i Guds Ord, som indbefatter de allerblideste Guds Forjættelser om Naade og Velsignelse for Christi Skyld.

Joh. 17, 13. Jesus sagde om sine Disciple, i Bønnen til sin himmelske Fader: Jeg taler dette i Verden, at de maae have min Glæde fuldigen i sig. Ps. 19, 9. 119, 24. 92.

Anm. Om Guds Ords rette Brug handles korteligen i den første Bøn i Luthers Catechismus.

II. Aavaagenhed og Bøn.

§. 1. Vi bør omhyggeligen vaage over vore Tanker og Begieringer, eftersom Naturen er svag og Fristelserne ere mange, paa det at ikke en hemmelig Lyst til det Onde skal uformærkt tage Overhaand, samt ideligen og nøie holde Regnskab med os selv over vort Levnet og Forhold.

Matth. 26, 41. Jesus sagde: Vaager og beder, at I ikke skulle falde i Fristelse! Aanden er vel redebon, men Kjødet er skrøbeligt.

2 Cor. 13, 5. Ransager Eder selv, om I ere i Troen; prøver Eder selv!

§. 2 a) Gud vil, at vi skulle ideligen bede, som er til Gavn for os selv; thi han behøver ikke ligesom at mindes ved vor Bøn, da han forud kiender vor Trang, og veed, hvorledes samme bedst kan afhielpes.

Luc. 18, 1. Jesus sagde, at man bør altid bede, og ikke blive træt. Matth. 7, 7. I Thess. 5, 17.

b) Bønnen skal være et Middel for os, saavel til at bestyrke vor Kierlighed og Tillid til Gud, som til at afdrage vort Sind fra Verdens Forfængeligheder; og Bønnen giver os tillige Kraft, baade til at imodstaae Fristelser, og til at skikke os i vore Lidelser med Taalmodighed.

Phil. 4, 6-7. Værer ikke bekymrede for Noget, men lader i alle Ting Eders Begieringer fremføres for Gud i Paakaldelse og Bøn med Taksigelse; og Guds Fred, som overgaaer al Forstand, skal bevare Eders Hierter og Eders Tanker i Christo Jesu.

Anm. Gud har ikke foreskrevet, hvor tidt en Christen skal bede; men dersom han elsker Gud oprigtig, bliver det altid hans kiereste Glæde, at udøse sit Hierte for Gud i haabefuld Bøn, naar og hvor der gives Leilighed. Baade Morgen og Aften falder Leilighed dertil, saavelsom oftere om Dagen, midt under vort Arbeide.

§. 3 a) Vi maae bede Gud om alt det Gode, som han i sit Ord har lovet at skienke os, og som tiener til Gavn baade for Siæl og Legeme; men af jordiske Ting maae vi bede ham især om Helbred og dagligt Brød, Hæder i vor Stand, Fred med vore Medmennesker og Velsignelse i vort lovlige Kald.

Ordspr. 30, 8. Agur beder: Giv mig ikke Armod eller Rigdom, men uddeel til mig mit beskikkede Brød.

Matth. 7, 7. Jesus sagde: Beder, saa skal Eder gives; søger, saa skulle I finde; banker, saa skal Eder oplades.

b) I Særdeleshed maae vi bede Gud om det aandelige Gode, som hører til Siælens Frelse, nemlig om Forladelse for vore Synder, om Bestyrkelse i Troe og Haab, om Viisdom og Kraft til at gjøre hans Villie, om Styrke til at imodstaae al syndig Tillokkelse, om en god Samvittighed og en salig Død.

Luc. 11, 13. Jesus sagde: Dersom I, som ere onde, vide at give Eders Børn gode Gaver, hvormeget mere skal den himmelske Fader give dem den hellig Aand, som ham bede? Col. 1, 9-11.

Anm. a) Da Jesu Disciple havde forlangt, at han vilde lære dem at bede, sagde han: Naar I bede, da siger: Vor Fader, du som er i Himmelen! helliget worde dit Navn; tilkomme dit Rige; skee din Villie, som i Himmelen saa og paa Jorden; giv os i Dag vort daglige Brød; og forlad os vor Skyld, som og vi forlade vore Skyldnere; og leed os ikke udi Fristelse; men frels os fra det Onde. Thi Riget er dit og Magten og Æren i Evighed. Amen.

b) Herrens Bøn, Fadervor, indebefatter i en kort Hoved-Sum, hvad en Christen stedse haver at bede om og at afbede, med Hensyn saavel til Siælens Lyksalighed som til Legemets Velfærd; hvilket Indhold i Korthed kan saaledes forklares:

Vor Fader! Du, som er i Himmelen! Det er: Du allerhøieste, evige og almægtige Verdens Skaber og Herre, som elsker dine Mennesker langt inderligere, end de bedste Fædre paa Jorden kunne elske deres Børn.

Helliget worde dit Navn! Det er: Lær os i Gierning at udvise, at vi erkiende dig for saa fuldkommen og tilbedelseværdig, som du er i Sandhed.

Tilkomme dit Rige! Det er: Lad din Naades Foranstaltning ved Christum din Søn, til Synderes Oplysning og Frelse, worde mere og mere almindelig og frugtbar paa Jorden.

Skee din Villie, som i Himmelen, saa og paa Jorden! Det er: Giv os Naade til, at vi paa Jorden maae vise Redebonhed og Lyst, til at lyde dig i alle Ting, ligesom du adlydes af dine Tienere i Himlen.

Giv os i Dag vort daglige Brød! Det er: Skienk os saa meget af de timelige gode Ting til Livets Nødtørftighed i Dag, som du finder, at være tienligt for vort aandelige og evige Vel.

Forlad os vor Skyld, som og vi forlade vore Skyldnere! Det er: Straf os ikke, som vi fortiene, men tilgiv os af Naade for din Søns Skyld vore mange Overtrædelser, ligesom og vi gerne ville tilgive Andre deres Fornærmelser imod os selv.

Leed os ikke udi Fristelse! Det er: Lad os aldrig overvindes af de Fristelser, som møde os, men forund os din Hielp til at staae dem imod.

Men frels os fra det Onde! Det er: Bevar os fra alt det, som kan blive os til virkelig Skade, enten for Siæl eller Legeme.

Thi Riget er dit og Magten og Æren i Evighed. Det er: Du allene raader for al vor Lyksalighed, og du er mægtig til at befordre den; derfor skal ogsaa al Lov og Priis for alt det Gode som os vederfares, tilhøre dig allene.

Amen. Det er: Ja visseligen skal det skee, som vi bede dig om, og som du finder tienligt.

c) For at kunne bede Fadervor med Nytte, maae vi henvende en stadig Agtpaagivenhed paa Ordenes Mening, forenet med hiertelig Andagt. Det er en forargelig Misbrug, at læse denne Bøn op uden Eftertanke, som af Sædvane. Heller maa den bruges sjeldnere, for at Andagten desto bedre kan vedligeholdes. Matt. 6, 7-8.

§. 4. Naar vi bede Gud om timelige Velgierninger, bør vi altid henstille tillige i hans behagelige Villie, hvorvidt Bønghørelse skal os forundes, da det maaskee kan være til Gavn for os selv, eller for Andre, at vi maae savne det, som vi bede ham om, og vi ellers kunde gjøre Misbrug deraf til egen eller Andres Fordærvelse.

Rom. 8, 26. Vi vide ikke, hvad vi skulle bede, som det sig bør. Jak. 1, 2-3.

Jak. 4, 3. I bede, og faae ikke, fordi I bede ilde, at I kunne fortære det i Eders Vellyster.

Anm. Naar den Syge, som beder om Sundhed, eller den Fattige, som beder om bedre Vilkaar, og Flere deslige, ikke bønføres, bør de derfor ikke tænke, at Bønnen er unyttig. De maae meget mere være forvissede om, at Gud efter sin Viisdom finder det tienligere for dem, at de ikke naae deres Ønske, og desuagtet maae de vedblive i Bøn til Gud, for derved at øves destomere i Lydighed og Hengivenhed under hans Villie.

§. 5. Vi maae bede for vore Medmennesker med samme Iver og gode Sindelav, som for os selv, til Beviis paa, at vi elske dem, og tage oprigtig Deel i deres Velfærd, da Gud ikke vil lade vor gode Hensigt blive ubelønnet.

I Tim. 2, 1-3. Jeg formaner første for alle Ting, at der gøres ydmygelige Begieringer, Bønner, Forebønner, Taksigelser for alle Mennesker, for Konger, og for alle dem, som ere i Høihed, at vi maae leve et roligt og stille Levnet i al Gudfrygtighed og Ærbarhed; thi det er godt, og behageligt for Gud, vor Frelser. Jak. 5, 16.

§. 6. For at bede paa en Maade, som er Gud behagelig, maae vi samle vore Tanker fra al Adspredelse, og henvende dem til Gud allene, samt i Ydmyghed fremføre vort Anliggende for ham, med Tillid paa Jesu Christi Fortieneste og Forbøn, uden at stole paa egen Værdighed, og derhos udrydde alt Had af Hiertet imod vor Næste.

Joh. 17, 20. Jesus sagde i sin Bøn til sin himmelske Fader: Jeg beder ikke allene for disse, men ogsaa for dem, som formedelst deres Ord skulle troe paa mig. Rom. 5, 1-2.

Marc. 11, 25. Jesus formanede: Naar I staae og bede, saa forlader, dersom I have Noget imod Nogen, at ogsaa Eders Fader som er i Himmelen, maae forlade Eder Eders Overtrædelser.

Anm. a) En oplyst Christen beder helst med egne Ord, som ikke ville mangle ham, naar han tænker alvorligen paa det, som han vil bede om, og hans Hierte er rørt. Men naar man vil benytte sig af foreskrevne Bønner, bør man ei vælge andre, end saadanne, som kunne passe sig med vor egen Tilstand, og som indeholde, hvad vi paa den Tid især have at bede om.

b) Om den rette Tillid, med hvilken vi maae bede til Gud, handler Fortalen til Herrens Bøn i Luthers Catechismus. Men i den fjerde Bøn beskrives de timelige, og i den femte Bøn de aandelige Velgierninger, som vi især have at bede om; ligesaa meldes i den syvende Bøn om det Onde, hvilket vi især skulle frabede os.

III. Daabens Sacramente.

§. 1. Daaben er den hellige Handling, hvilken Christus haver anordnet, at skulle foretages med dem, som ville bekiende sig til hans Lære, da disse enten maae neddyppes i Vand eller overøses med Vand i Navnet Faderens og Sønnens og den Hellig Aands.

Matth. 28, 18-20. Jesus sagde: Mig er givet al Magt i Himlen og paa Jorden: Gaaer derfor hen, og lærer alle Folk, og døber dem i Navnet Faderens, og Sønnens, og den Hellig Aands; og lærer dem, at holde alt det, jeg haver befalet Eder; og see! jeg er med Eder alle Dage, indtil Verdens Ende.

Anm. I de varmere Lande kan Neddyppelse i Vandet bedre finde Sted uden skade for Sundheden. Men her i de koldere Lande bør Daaben for Sundhedens Skyld ikkun forrettes ved Overøselse med Vand, som ogsaa havde Sted hos de første Christne, naar de bleve døbt paa deres Sygeseng.

§. 2. a) Ved Daaben indlemmes et Menneske i Christi Kirke, for at deelagtiggøres ved den Hellig Aands medvirkende Naade i de herlige Velgierninger, hvilke Christus haver forhvervet os.

Gal. 3, 26-27. I ere alle Guds Børn formedelst Troen i Christo Jesu; thi I, saa mange, som ere døbt til Christum, have iført Christum.

Tit. 3, 5. Efter sin Barmhiertighed frelste han os ved Igienfødselsens Bad, og Fornyelsen i den Hellig Aand.

b) Gud forlener os Adgang til Daaben til Syndernes Forladelse for Christi Skyld, og gjør os deelagtige, som elskelige Børn, i sin faderlige Kierlighed, samt aabner os Vei til Glæde og Lyksalighed i det tilkommende evigt Liv.

Marc. 16, 16. Hvo som troer og bliver døbt, skal blive salig, men hvo, som ikke troer, skal blive fordømt.

§. 3. Ved at døbes i Faderens, Sønnens og den Hellig Aands Navn, forpligtes vi til at troe paa Fader, Søn og Hellig Aand, som paa den eneste sande Gud, der raader allene for al vor Frelse og Lyksalighed baade i dette og det tilkommende Liv, saa at vi dyrke ham allene, og forlade os paa ham allene, samt ære, elske og lyde ham af ganske Hierte. Men heraf følger da ogsaa, at vi tillige forpligtes til at stride mod alle onde Begierligheder, saavel som til at vogte os for forsætlig Overtrædelse, og til at fremdrage vort Levnet efter Jesu Lære i sand Gudfrygtighed.

I Petr. 3, 21. Daaben er ikke en Renselse fra Kiødets Ureenhed, men en god Samvittigheds Pagt med Gud ved Jesu Christi Opstandelse.

Rom. 6, 4. Vi ere altsaa begravne med ham ved Daaben til Døden, paa det at, ligesom Christus er opreist fra de Døde ved Faderens Herlighed, saa skulle vi og vandre i et nyt Levnet.

§. 4. Christus vil have alle Mennesker ved Daaben indlemmede i sin Kirke, da de alle ere igienkiøbte ved hans Blod, og følgelig bør ogsaa smaa Børn døbes efter Christi Villie.

Marc. 10, 14. Jesus sagde: Lader de smaa Børn komme til mig, og formener dem ikke; thi Guds Rige hører saadanne til. Matth. 28, 19.

Anm. De Børn, som hendøe uden Daab, komme alligevel til Guds Rige, efterdi Christus haver forløst dem, og ingen Skyld i Daabens Forsømmelse kan dem tilregnes. Men dersom Forældre eller Venner frivilligen have holdt Børnene tilbage fra Daaben, blive de ikke uden Ansvar, formedelst deres udviste Ringeagt for Christi Anordning.

§. 5. Ved Confirmation maae vi selv igientage og paa den høitideligste Maade fornye det hellige Løfte, som i vor Barndom er af Andre paa vore Vegne blevet aflagt ved vor Daab, at vi nemlig ville forsage al Ugudelighed, og troe paa Gud Fader, Søn og Hellig Aand, samt bevise vor Troe i gode Gierninger. Men dette Løfte bør stedse ihukommes i al vor Levetid til en bestandig Paamindelse for os om den Troskab, vi ere Gud skyldige, at ikke vor Troe og Dyd skal tabes ved kiødelig Letsindighed.

Aab. 2, 10. Jesus sagde: Vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livsens Krone.

Eph. 5, 25-27. Christus elskede Menigheden, og han gav sig selv for den, paa det at han kunde hellige den, og han rensede den formedelst Vandbader ved Ordet, at han maatte fremstille sig den, en herlig Menighed, som ikke haver Plet eller Rynke, eller Noget deslige, men at den maatte være hellig og ustraffelig.

Anm. Saa ofte vi erindre vor Daab, maae vi opvækkes til nye Aarvaagenhed og Iver i vor Christendoms Udøvelse. Skiønt altsaa Daaben selv ikke bør igientages, bliver den dog et stedsevarende frugtbare Middel for os til Dyds og Gudfrygtigheds Befordring.

Lærdommen om Daaben afhandles i den fjerde Part i Luthers Catechismus.

IV. Nadverens Sacramente.

§. 1. Den hellige Nadvere er en af Jesu Christo forordnet hellig Handling, ved hvilken de Christne skulle æde Brød og drikke Viin, og derved deelagtiggjøres i Jesu Legeme og Blod, som blev opofret for dem til en Forsoning for deres Synder.

Matth. 26, 26-28. Marc. 14, 22-24. Luc. 22, 19-20. I Cor. 11, 23-26. Vor Herre Jesus Christus i den Nat, der han blev forraadt, tog han Brødet, takkede og brød det, gav sine Disciple og sagde: Tager dette hen, og æder det, det er mit Legeme, som gives for Eder: Dette gør til min Ihukommelse.

Ligesaa tog han og Kalken efter Aftensmaaltid, takkede, gav dennem og sagde: Drikker Alle deraf. Denne er det nye Testamentes Kalk i mit Blod, som udgydes for Eder til Syndernes Forladelse. Dette gør, saa ofte som I det drikke, til min Ihukommelse.

§. 2. a) Ved den hellige Nadvers Indstiftelse har Jesus havt til Øiemærke, at styrke sine Bekiendere i deres Troe, og at opvække dem til en virksom Flid i deres Christendoms Udøvelse.

Luc. 20, 19. Jesus sagde: Gør dette til min Ihukommelse.

b) Ved Nadverens Nydelse skulle vi ihukomme Jesu Christi Forsonings Død, til vor Trøst og Forvisning om, at alle vore Synder i Kraft deraf ere tilgivne, saa sandt vi tilegne os hans Fortieneste i Bodfærdighed ved levende Troe.

Luc. 22, 19-20. Jesus sagde: Dette er mit Legeme, som gives for Eder – Denne Kalk er det nye Testamente i mit Blod, hvilket udgydes for Eder.

c) Ved det hellige Naademaaltid skulle vi lade os opvække, til at skiønne med den inderligste Taknemmelighed paa Jesu Christi smertefulde Opofrelse i vort Sted, og ved dette Maaltids offentlige Nydelse lægge for Dagen, til hans Ære, at vi erkiende ham for vor Frelser og Saliggjør.

I Cor. 11, 26. Saa ofte, som I æde dette Brød og drikke denne Kalk, forkynder Herrens Død, indtil han kommer.

d) Under Brødets og Vinens Annæmmelse komme vi i den nøieste Forening med Jesu Christo, vor Frelser, som gør os deelagtige i sit allerhelligste Legeme og Blod, og derved besegler vor Indlemmelse i den nye Naadepagt, hvilken han, som vor Mægler, har stiftet ved sin Lidelse og Død imellem Gud og os.

I Cor. 10, 16. Velsignelsens Kalk, som vi velsigne, er den ikke Christi Blods Samfund? Det Brød, som vi bryde, er det ikke Christi Legems Samfund?

Ebr. 8, 6. Christus haver faaet en saa meget ypperligere Tieneste, som han og er Midler for en bedre Pagt, hvilken og er grundet paa bedre Forjættelser.

e) Ved Erindringen om Jesu ubegribelige Kierlighed, som i Nadveren bliver os forestillet, skal den inderligste Gienkierlighed til ham antændes i vor Siæl, og vi maae derved tillige bevæges, til at elske hverandre indbyrdes, som medforløste Brødre. Joh. 13, 35. Derpaa skulle Alle kiende, at I ere mine Disciple, dersom I have indbyrdes Kierlighed.

I Cor. 10, 17. Eet Brød, eet Legeme ere vi Mange; thi vi ere alle deelagtige i det ene Brød.

§. 3. Det er fornødent, at vi prøve os selv, om vi ogsaa kunne møde ved Herrens Bord som værdige Giæster, efterdi Nadveren bliver allene dem til Gavn, som værdig annamme den, men de uværdige gøre sig derimod skyldige til Guds strenge Vrede.

I Cor. 11, 27-29. Hvo som æder dette Brød; eller drikker Herrens Kalk uværdeligen, skal være skyldig i Herrens Legeme og Blod; men hvert Menneske prøve sig selv, og saaledes æde han af Brødet, og drikke af Kalken.

§. 4. Naar vi retteligen skulle prøve os selv, maae vi

1) mærke paa vort Sindelav i Henseende til Christum og hans Forsoning, for at efterforske, om det er os i Sandhed magtpaaliggende, som bodfærdige, at finde Naade hos Gud for hans Skyld allene og ved Troen paa ham;

2) bør vi ransage hos os selv, om det ogsaa er vort oprigtige Forsæt, herefter at ville stride med Iver mod al syndig Tilløkkelse, og at følge Jesu Lære uden Skrømt for at voxer og tiltage alt mere og mere i christelig Dyd og Gudfrygtighed.

Hver den er en uværdig Giæst ved Herrens Bord, som efter en nøie Selvprøvelse ikke finder hos sig det Sindelav, at ville søge Naade hos Gud ved Troe paa Christum, og det alvorlige Forsæt, at ville forbedre sig, og tiltage i Dyd og Guds frygt.

I Cor. 2, 2. Jeg agtede mig ikke, at vide Noget iblandt Eder, uden Jesum Christum og ham korsfæstet.

2 Cor. 5, 14-15. Christi Kierlighed tvinger os, i det vi saaledes dømmes, at dersom Een er død for Alle, da ere de Alle døde; og han døde for Alle, paa det at de, som leve, skulle herefter ikke leve sig selv, men ham, som er død og opstanden for dem.

Anm. a) Ved Skriftemaal gives især Formaning og Opvækkelse, til at anstille en nøiagtig Selvprøvelse, da Læreren ved sine gudelige Forestillinger bringer os vor Forpligtelse mod Christum paany i Erindring og lægger os Dyden paa Hiertet til stadig Efterlevelse.

b) Der staaer ingenlunde i Læreren Magt at forlade Synden, hvilket er Guds egen Sag allene. Paa Grund af Guds Forjættelser kan ikkun Læreren tilsige og forvisse os om, at vore Synder, dersom vi angre dem af Hiertet og troe paa Christum, skulle for hans Skyld visseligen hos Gud være os tilgivne. Altsaa have de Ubodfærdige slet ingen Nytte af Skriftemaal, da saadant meget mere paadrager dem et større Ansvar, fordi de misbruge Religionens Øvelse til et Skiul for deres Ondskab og drive Spot med Guds Ord.

Lærdommen om den hellige Nadvere afhandles i den femte Part i Luthers Catechismus.

=====

Ottende Kapitel.

Om Menneskets Sidste Tilstand.

[Om den sidste Tilstand.]

§. 1. Omendskiønt ingen veed, paa hvilken Tid han skal døe, er det dog vist, at alle Mennesker, som indtil Verdens Ende leve paa Jorden, engang maae døe, fordi de alle ere Syndere.

Rom. 5, 12. Synden kom ind i Verden ved eet Menneske, og Døden ved Synden, og Døden trængte saa igiennem til alle Mennesker, idet de syndede alle.

Anm. a) Det er alt for usikkert og daarligt, at ville opsætte sin Beredelse til Døden, fordi man er ung, eller sund og frisk; thi Døden bortrykker ofte mange Mennesker i deres blomstrende Aar. Saa veed man ei heller, om Døden kommer pludselig eller langsom, og Ingen kan forudsige, om han just er i Stand til at berede sig, naar hans Skilsmisse er forhaanden, da meget Faa have saadanne Sindskræftelse tilovers i deres Yderste, at de alvorligen og uden Adspredelse kunne betænke deres Saligheds Sag.

b) Paa Sottesengen levnes kun liden Tid, til at fatte sand Afskye for de Udyder og Forfængeligheder, som i de sunde Dage have holdt Synderen tilbage fra Troe paa Christum og Kierlighed til ham. Heller ikke bliver Sindet derved forandret, at det opfyldes med Skræk og Rædsel for en ulyksalig Evighed, medens Faren er nær; thi man seer alt for ofte, at de, der i Sygdoms-Smerterne under megen Ængstlighed gjorde store Løfter om Forbedring, alligevel efter

Helbredelsen vende tilbage til deres forrige Syndelevnet, og derved bevise, at deres Anger ikke har været oprigtig, eller at Lysten til det Onde er ved den lange Vane blevet saa mægtig i deres Siæl, at samme ikke lader sig neddæmpe uden ved langvarig Kamp og Strid.

c) Det er raadeligst, fra Ungdommen af at berede sig til Dødens Komme, og til den Ende strax at bestride de onde Begierligheder, saasnt de begynde at yttre sig, men derimod at søge Forening ved levende Troe med Christo, sin Forløser, og at følge hans Exempel; thi naar de onde Mennesker, ved at fremture i Synden, alt meer og meer forhærdes imod al Følelse af Religion og Dyd, saa bestyrkes derimod de gode Mennesker ved den Hellig Aands medvirkende Naade under daglig Gudfrygtigheds Øvelse alt mere og mere i det Gode og bane sig Vei med det samme til Fred og Fryd paa Samvittigheden, som er Livets største Lyksalighed, da den Ugudelige tvertimod forvolder sig selv megen Uro og mange Plager ved sin egne Laster. Men i Døden have de Gode Frimodighed og Trøst, medens de Onde forfærdes, og enten falde i Fortvivlelse eller nedsynke, som Tankeløse, i blind Forstokkelse.

§. 2. Siælen, som er udødelig, gaaer strax over til sit Sted, efter Legemets Død, og kommer enten til Glæde eller til Qval, eftersom menneskets Forhold i dette Liv har været godt eller ondt.

Luc. 23, 43. Jesus sagde til den bodfærdige Røver paa Korset: Sandelig siger jeg dig, i Dag skal du være med mig i Paradiis. 2 Cor. 5, 8.

Joh. 5, 24. Jesus forsikrer: Hvo som hører mit Ord, og troer den, som mig udsendte, haver et evigt Liv, og kommer ikke til Dommen; men er gaaet over fra Døden til Livet.

Luc. 16, 22-23. Jesus tilkiendegiver i Lignelsen: Den Fattige døde, og blev henbaaren af Englene i Abrahams Skiød; men den Rige døde ogsaa, og blev begravet; og da han opløftede sine Øine i Helvede, var han i Pine.

§. 3. Legemet skal opvækkes af Støvet paa den yderste Dag og forenes igien med Sjælen; da det faaer en saadan Beskaffenhed, at det altid kan vedvare.

Joh. 5, 28-29. Jesus sagde: Den Time kommer, paa hvilken alle de i Gravene skulle høre Menneskens Søns Røst, og de skulle gaae frem, de, som have gjort Godt, til Livsens Opstandelse, men de, som have gjort Ondt, til Dommens Opstandelse.

Ap. G. 24, 15. Jeg haver det Haab til Gud, at de Dødes Opstandelse forestaaer, baade de Retfærdiges, og de Uretfærdiges.

I Cor. 15, 42-44. Det saaes i Forkrænelighed, det opstaaer i Uforkrænelighed; det saaes i Vanære, det opstaaer i Herlighed; det saaes i Skrøbelighed, det opstaaer i Kraft; der saaes et sandseligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme.

§. 4. De Mennesker, som leve paa Jorden, naar den yderste Dag kommer, skulle vel ikke saaledes døe, at Siæl og Legeme skilles fra hverandre, men alligevel skulle de forandres, saa at deres forkrænelige Legeme bliver i Hast uforkræneligt. I øvrigt veed intet Menneske, naar den yderste Dag kommer.

I Cor. 15, 51-52. See! jeg siger Eder en Hemmelighed: vi skulle vel ikke alle hensove, men vi skulle alle forandres, i en Hast, i et Øieblik, ved den sidste Basune; thi Basunen skal lyde, og de Døde skulle opstaae uforkrænelige, men vi skulle forandres.

§. 5. Christus vil holde Dom paa den høitideligste Maade over alle Mennesker, efter deres Opstandelse, og lade det herved blive offentlig kundbart for Alle, at de Gudfrygtige ere værdige til at leve evindeligen i Hæder og Glæde, men at de Ugudelige derimod bør være den Straf underkastede, som deres onde Gierninger føre med sig.

Ap. G. 17, 31. Gud haver sat en Dag, paa hvilken han vil dømme Jorderige med Retfærdighed ved en Mand, hvilken han haver beskikket dertil, og gjort det beviisligt for alle, i det han opreiste ham fra de Døde.

2 Cor. 5, 10. Os bør alle at aabenbares for Christi Domstol, at hver kan faae efter det, som skeet er ved Legemet, efter det, som han haver gjort, enten Godt eller Ondt.

2 Thess. 1, 7-8. Den Herre Jesus aabenbares af Himlen med sin Magtes Engle, med Ildslue, naar han bringer Hevn over dem, som ikke kiende Gud, og over dem, som ikke ere vor Herres Jesu Christi Evangelio lydige.

Anm. Enhver Siæl faaer sin Dom, efterat den er udgaaet af sit Legeme, og bliver henviist, enten til Glæde eller til Qval. Ebr. 9, 27. Men paa den yderste Dag, naar Siælene ere paany blevne forenede med deres Legemer, vil Christus, som Konge og Herre, have dem alle forsamlede, for at gjøre sin retfærdige Dom paa engang vitterlig for Alle, til et Beviis paa sin upartiske Regiering, og at de selv maae føle, at ingen Uret i nogen Maade finder Sted. Matth. 25, 31-46. Rom. 2, 16. §. 6. Det evige Liv er en herlig og salig Tilstand, i hvilken de Gudfrygtige stedse leve i det glædelige Samfund med Christo Jesu, saavel som med de gode Engle og med alle Hellige, uden at foruroliges mere af nogen Synd eller Sorg, og nyde en ubeskrivelig Vederqvægelse, Trøst og Fryd, ved at beskue Guds Herlighed, som viser sig for dem i hans mangfoldige Gierninger, da de tillige tage Deel med hverandre i at love og prise Gud, samt i at udøve Kierlighed og Dyd, efter Guds Villie.

Matth. 25, 34. Jesus vil sige til dem: Kommer hid, min Faders Velsignede! arver det Rige, som Eder er beredt fra Verdens Grundvold blev lagt.

Joh. 17, 24. Jesus sagde i Bønnen til sin himmelske Fader: Fader! jeg vil, at de, som du haver givet mig, skulle ogsaa være hos mig, hvor jeg er, at de maae skue min Herlighed, som du haver givet mig.

Ebr. 12, 22. I ere komne til den levende Guds Stad, til det himmelske Jerusalem, og til Englenes mange Tusinde.

Aab. 21, 4. Gud skal aftørre hver Taare af deres Øine, og Døden skal ikke være mere, eiheller Sorg, eiheller Skrig, eiheller Pine.

Rom. 2, 10. Ære og Hæder og Fred skal vorde hver den, som gjør det Gode.

§. 7. Fordømmelsen, som kaldes den evige Død, er en høist ulyksalig og haabeløs Tilstand, i hvilken de Ugudelige bitterligen pines af deres nagende Samvittighed, og i det ryggesløseste Selskab af onde Aander og onde Siæle, føle de sørgeligste Virkninger af deres forrige onde Handlinger, da deres herskende Lyster, som ei kunne tilfredstilles, tillige foraarsage dem Qval og Pine.

Matth. 25, 41. Jesus vil sige til dem: Gaaer bort fra mig, I Forbandede! i den evige Ild, som er beredt Diævelen og hans Engle.

Marc. 9, 48. Jesus sagde om Helvedes Pine: hvor deres Orm ikke døer og Ilden ikke udslukkes.

Joh. 3, 36. Hvo som ikke troer Sønnen, skal ikke see Livet, men Guds Vrede bliver over ham.

Rom. 2, 9. Trængsel og Angst skal være over hvert Menneskes Siæl, som gjør det Onde.

§. 8. Paa den yderste Dag forgaaer vor Verden med alle sine Herligheder. Men de Gudfrygtige skulle altid være hos Herren, og med dette Haab ville vi trøste hverandre. 2 Petr. 3, 10. Herrens Dag skal komme som en Tyv om Natten, paa hvilken Himlene skulle forgaae med stort Bulder, men Elementerne skulle komme i Brand og opløses; og Jorden og Alt, hvad der er paa den, skal opbrændes. I Thess. 4, 17-18.

Gud være Priis og Ære i al Evighed. Amen.

=====

Kort Indbegreb
af
den evangelisk-christelige Religions Hovedlærdomme.

[Christelige Hovedlærdomme.]

1.

Der er en eneste sand Gud, som haver skabt Verden, og opholder, samt bestyrer den, til Gavn og Glæde for alle sine levende Skabninger, men især til de Fornuftiges Lyksalighed.

2.

Denne Gud besidder de allerhøieste Egenskaber, og er den allerfuldkomneste i Magt, Viisdom, Godhed, Hellighed, Retfærdighed.

3.

Den hellige Skrift, som indeholder Guds Raadslutning og Villie, for saavidt samme i Særdeleshed angaaer Menneskene, lærer os, at tilbede Gud, som Faderen, Sønnen, og den Hellig Aand, af eet Væsen, og een guddommelig Værdighed.

4.

Mennesket var i Begyndelsen, da Gud havde skabt det, uskyldigt og godt, men fordærvede sig selv ved en frivillig Overtrædelse af Guds Lov, og blev syndigt, samt derved udueligt, til at naae den Lyksalighed, hvortil det af Gud var beskikket.

5.

Den himmelske Faders eenbaarne Søn, Jesus Christus, blev Menneske, for at forløse de syndige Mennesker fra den Elendighed, hvori de selv havde styrtet sig ved deres Synd. Han lærte dem altsaa, hvad Gud af sin forbarmende Kiærlighed havde besluttet om deres Frelse, og forhvervede dem Adgang dertil ved sin frivillige Lidelse og Død, samt bekræftede tillige den Forsikring, han havde givet dem om et evigt Liv, ved sin Opstandelse og Himmelfart. Nu regierer han tilligemed Faderen i guddommelig Vælde over den hele Verden, og drager Omsorg i Særdeleshed for sine Forløstes evige Saliggjørelse.

6.

Den hellig Aand fører os ved Christi Lære til Omvendelse fra vore Synder, og til Troe paa Christum, at vor Skyld maae vorde os tilgivet, samt virker med os til Forbedring og Fremgang i Dyd og Gudfrygtighed, for at gjøre os duelige til at imodtage den Salighed, som Christus forhvervede.

7.

Vor Troe paa Christum skal vise sin Kraft i de Pligters Efterlevelse, som bør udøves, saavel imod Gud, som imod os selv, og imod vor Næste, efter Guds og Jesu Christi Befalinger i den hellige Skrift.

8.

Vi ere Gud skyldige, at tilbede, frygte, elske, og lyde ham, samt forlade os paa ham allene, og at love ham, takke ham, bede til ham, saavelsom at vogte os for alt det, der i nogen Maade kunde stride imod den ham tilkommende Ærbødighed.

9.

Vi skyldte os selv tilbørlig Omsorg baade for vor Siæl og vort Legeme, saavelsom for vor timelige Velfærd, men have i Særdeleshed at vogte os for al Ondskab, og alle syndige Vaner, paa det at ikke vor Samvittighed skal besværes, og vor sande Lyksalighed blive forspildt, da vi derimod ere forvissede om Guds Naade, og kunne stedse søge Tilflugt hos ham med barnlig Tillid, dersom vi lægge Vind paa, at dannes til gode og dydige Mennesker efter Jesu Lære og Exempel.

10.

Vi bør elske vor Næste, som os selv, og til den Ende i alle Henseender være redebonne, til at gjøre det samme imod ham, som vi ønske, at han under lige Omstændigheder vilde gjøre imod os; men aldrig foretage noget imod ham, hvorved hans timelige eller evige Lyksalighed kunde paa nogen Maade fornærmes.

11.

Guds Ord maa ideligen bruges, som et Middel til vor Oplysning og Helliggiørelse, samt Bøn og Lov ofte igientages, for at Sindet derved kan opfyldes med Kierlighed til Gud, og med Lyst til at gjøre hans Villie.

12.

Vor Daab bør være os hellig, fordi Christus haver derved ladet os indlemme i sin Kirke, og skaffet os Adgang til sine dyrebareste Velgierninger.

I Nadveren gjør Jesus Christus os deelagtige i sit Legeme og Blod, til en Forvisning om, at vore Synder ere os tilgivne, dersom vi angre dem af Hiertet, og have det redelige Forsæt, at forfremmes ved Troen paa ham til større Retskaffenhed i vor Christendom. Derfor bør ogsaa Nadveren bruges med inderligst Andagt, efter en nøie og alvorlig Selvprøvelse.

13.

De Gudfrygtiges Siæle komme ved Døden til evigt Liv og evig Salighed i Samfund med de gode Aander hos Christum, deres Forløser; men de Ugudelige fare bort i Døden til de

onde Aanders Selskab, hvor Angest og Qval kommer over dem, som en velfortient Straf for deres onde Gierninger.

14.

I Guds Raad er fastsat en vis Dag, paa hvilken de døde Legemer skulle opvækkes af deres Støv, og forenes med deres Siæle, da Christus vil offentlig stille dem alle for sin Domstol; og saa forgaaer den nærværende Verden.

=====